

Vipavski glas

letnik XXXI Julij 2015/št. 113

Domovina

*Na tvoje prsi moje bom prižela,
o gruda moje domovine,
vso travico in cvetice bom požela,
da jih položim na spomine.*

*Domovje moje je dovolj bogato cvetja,
da bo oči blažilo,
in ko iskala bodem mladih dni poletja,
oko se v cvetju bo zgubilo.*

*A kakor je polje brez zelenja in brez cvetja
prazno in vse bodeče,
tako mladost je brez spominov, doživetja,
odtis le duše koprneče.*

Tea Breščak

Mineva 24 let, odkar imamo samostojno državo Slovenijo. Takrat smo se enotno odločili za to pot in tako izpolnili sen naših staršev in starih staršev. Spoštujmo to pridobitev in vzgajajmo mladino v poštenosti in ljubezni do naše prelepe Slovenije.

Iskrene čestitke našim bralcem za dan državnosti in ob občinskem prazniku Občine Vipava.

Uredniški odbor

Naslovnica:

Žiga Herberstein si ogleduje kraj svojega rojstva, kjer se je rodil leta 1486

Foto: Oton Naglost

Ob 70-letnici konca druge svetovne vojne

Fašizem in nacizem z roko v roki

Letos praznujemo 70-letnico konca druge svetovne vojne, ko so se naši ljudje vračali na svoje domove iz raznih taborišč, bojišč, gozdov, zaporov po Evropi in drugod. Vsak je s seboj prinesel svojo zgodbo in svojo uniformo. Resnico o svobodi so dolgo čakali, po njej hrepeneli in zanjo veliko prestali. Na pot domov so se

Gradnikova brigada v Podragi

je končno padel fašizem, in upali, da bo vojne konec. Veselje pa je kmalu zamenjal strah, ko so v Vipavo prišli Nemci, kar je bil jasen dokaz, da se bo vojna še nadaljevala. Vse se je odvijalo zelo hitro, vsak dan je bil nepredvidljiv. Ljudje so komaj sledili vojnim dogodkom in se bali naslednjega dne.

Za osvežitev spomina na ta težki čas naše zgodovine samo nekaj pomembnih datumov, kdaj je v Vipavo prihajal tuji ali domači vojaški škorenj in kako jo je zapuščal. Vipava je znana po tem, da so jo v zgodovini okupirale številne vojske, ker ima vodo, dobre ceste, velike vojašnice in stavbe za nastanitev večjega števila vojakov ter strateško lego.

Vso Primorsko tako tudi Vipavo je po 1. svetovni vojni zasedla Italija. Z vojsko je vanjo prišla novembra 1919 in v naših krajih ostala do razpada Italije 8. septembra 1943. Naši očetje in stari očetje so služili v italijanski vojski po vsej Italiji. Zadnji letnik, ki je služil italijansko vojsko, je bil letnik 1926. Ukaz fašizma za naše kraje je bil »vse pobiti, iztrebiti, izseliti ali asimilirati«. Zato se je rodil TIGR, ki je deloval tajno in se boril za ohranitev slovenske narodne zavesti, našega jezika in kulture. Prvo partizanstvo se je začelo konec leta 1941. Prva partizanska četa je imela okoli 20 borcev in se je imenovala Pivška četa. Tej četi se je pridružil Janko Premrl Vojko, ki se z dopusta ni več vrnil v italijansko vojsko. Po nanoški bitki 18. aprila 1942 se je partizansko gibanje nezadržno širilo. Nastala je kmalu Vipavska in Tolminska četa, iz vseh čet pa je bil 10. avgusta ustanovljen Bataljon Simon Gregorčič, ki je imel 90 borcev. Septembra leta 1942 je imela Vipava že svoj odbor OF.

Primorske preživele taboriščnice na srečanju v Portorožu 1995

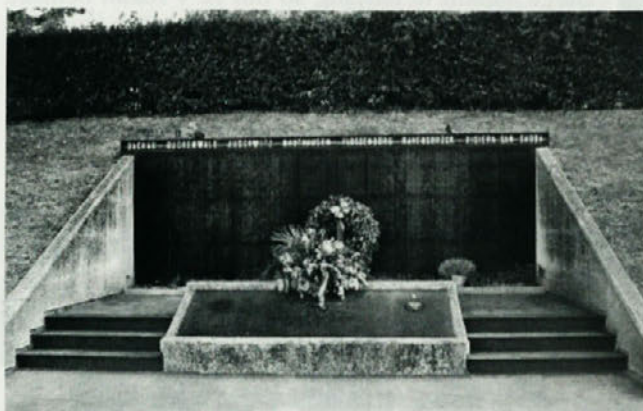

Pokopališče po narodnosti v Ravensbrücku

8. septembra 1943 je bil za prebivalce Primorske srečen dan, saj je bila začasno osvobojena. Za nekaj časa se je otrsela fašistične vladavine. Postala je osvobojeno ozemlje pod vodstvom Osvobodilne fronte. In prišel je čas, ko so se zadnji italijanski vojaki umaknili iz Vipave 11. septembra 1943 in to brez orožja na zahtevo takratnega partizanskega vodstva. Zato so ljudje res pričakovali svobodo, ki pa se je končala že 25. septembra 1943, ko so zagledali nemške vojake in so se jih zelo bali. Kakih 200 ljudi se je pred Nemci umaknilo na Stari grad, kjer so prespali noč in se naslednji dan spet vrnili na svoje domove. Nekateri so odšli tudi višje na Nanos. Bali so se, da jim bodo vojaki požgali hiše. Nemška komanda je bila nastanjena po privatnih hišah, večji del nemške vojske pa je bil v severni vojašnici. Dva dni po njenem prihodu 27. septembra so v Vrhpolju po bitki na Nanosu obesili 10 borcev. Isti dan pa so naši ljudje v Vipavi prebrali javni ukaz za mobilizacijo vojnih obveznikov od starosti 16 let dalje (rojeni leta 1927), ki naj se zglasijo v gostilni »Pri Krhnečki«. Večina od njih, ki so bili ta dan tam, je bila odpeljana s kamionom v neznano smer brez osebnih stvari, brez prtljage, z oznako »prostovoljni delavec«. V resnici pa je šlo za prisilno delo. Tako so nemške oblasti iz Vipave tisti dan odpeljale več kot 50 moških in enega Italijana. Le dvema je uspelo pobegniti po strugi Podfarovža do kanala, kjer sta se skrila in se rešila odhoda v taborišče. In podobno so nemške oblasti delale vse leto 1943 in 1944 in je ni bilo vasi na Primorskem, ki ne bi okusila nemškega nasilja s požigi, strelji ali aretacijami. Zaradi sodelovanja naših ljudi s partizansko vojsko ali zaradi maščevanja partizanskih akcij so jih nemške oblasti pošiljale v Auschwitz, Birkenau, Dachau, Buchenwald, Vupertal, Ravensbrück, Pangau, Essen, Berlin, Solingen, Belgen Belsen,

Januarja 1941 obišče Mussolini prijatelja Hitlerja. Sta se pogovarjala o delitvi plena?

Spominsko obeležje pred goriško postajo z napisom "Zgodilo se je, lahko bi se ponovilo.", od koder so vozili deportirance v koncentracijska taborišča.

Stalag, Mauthausen in še številna druga. Drugi razlog pa je bil, da se je z izselitvijo preprečevalo odhode k partizanom. Enako je počela prej tudi fašistična oblast, ki je naše ljudi nasilno izseljevala na Sardinijo v posebne batalijone. Nekateri so bili Nemcem izdani, za mnoge pa je poskrbela kar italijanska oblast, ko je sezname tistih, ki so sodelovali s partizani, izročila nemški vojski. Pri posredovanju z nemškimi oblastmi so zaradi znanja jezika posredovali baron Maasburg, Evgen Mayer, dekan Ignacij Breitenberger, dr. Emil Petrič in gospa Možetova. Razume se, da v takih razmerah ni bilo lahko naši partizanski vojski, ki se je praktično borila v ilegali z veliko močnejšo italijansko in pozneje nemško armado. V teh bojih je padlo mnogo naših fantov in mož.

Vojaki 71. nemške pehotne divizije so 23. novembra 1944 Vipavo zapustili, vanjo pa so prišle partizanske enote 30. divizije NOB. Pred božičem istega leta so nemške vojaške enote spet vdrle na osvobojeno ozemlje in prišle v Vipavo 20. decembra s 1200 vojaki, ki so tu postavili tudi domobransko postojanko v stari šoli in v stavbi, kjer je sedaj Topla malica. Vipavo so nemški vojaki dokončno zapustili v zimi leta 1945. Odhod je bil miren in brez posebnosti. Z njo so odšli tudi ujetniki Mongoli in Rusi. Po njihovem odhodu so v Vipavo prišli četniki, ki so bežali iz Like pred enotami 4. armade. Bilo jih je 200. Stanovali so v stavbi

Prvi komandant taborišča Franz Rudolf Hösse

Francka Nabergoj Meden je svojo vrnitev iz taborišča opisala v dnevniku.

Peter Bago, ki je bil na prisilnem delu v Düsseldorfu in Essnu. S prisilnega dela so jih izpustili šele 2. oktobra 1945. Ob prihodu v rodno Vipavo, skoraj pred domačim pragom, so jih takratne jugoslovanske oblasti ustavile in jih v prostorih osnovne šole v Vrhpolju deset dni zadrževale v nekakšni karanteni. Spraševali in zasliševali so jih, kje so bili, kaj so delali, kaj so videli. Vse skupaj se jim je zdelo zelo čudno, saj česa takega ob vrnitvi domov niso pričakovali.

Prvi popis domačinov, ki so bili nasilno odpeljani pod nemško okupacijo naših krajev, se je vršil leta 1952. To so takrat opravljali občinski ljudski odbori. Zbirni sezname siromakov in mučenicov iz Primorske se hranijo v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici v debeli mapi. Ko sem jih pregledovala, je pred menoj stopila velika množica Primorcev, ki je v veliki večini že mrtva. Ob imenu in priimku je zapisan še kraj rojstva ali bivanja in čas, ki ga je oseba preživela v taborišču. V zadnji rubriki pa je znesek plačila, ki naj bi ga imenovani dobili za vojno odškodnino.

Med vsemi nemškimi koncentracijskimi taborišči »nosi zastavo« po hudem in strašnem počtetju s človekom zloglasni Auschwitz, v katerem so umrli nasilne smrti 4 milijone ljudi iz vse okupirane Evrope. Bili so iz 25 narodov. Slovencev je bilo 3.500, od tega 600 Primorcev. Od vseh skupaj je preživelo

1.700 ljudi. Taborišče je delovalo 12 let od leta 1933 do leta 1945. To je bil model za ostala nacistična taborišča, kjer se je kalil vodstveni in zaporniški kader za **veliko tovarno smrti**. Sprva je bilo 28 zidanih barak z 10.000 jetniki, kjer so uničevali t. i. ljudi manjvrednih narodov in ras – slovanskih narodov, Židov in Romov ter za izkoriščanje jetnikov za suženjsko delo v oboroževalni industriji. V vseh nemških koncentracijskih taboriščih so bili jetniki kategorizirani: politični, kriminalni in asocialne osebnosti, verski nasprotniki, Židje, Romi in vojni ujetniki. Auschwitz je imel 41 podružnic, največja je bila Birkenau. Imena taborišč so povzeli po ponemčenih imenih mest in krajev v bližini tovarn in rudnikov. Politični deportiranci so bili označeni z rdečim trikotnikom, Judje pa z Davidovo zvezdo, vsi pa so imeli na vidnem mestu pritrjeno na trikotnik taboriščno številko. Taboriščniki so bili oblečeni v raševino, brez spodnjega perila, na nogah so nosili lesene cikle brez

Četniki v Palmanovi 5. 5. 1945

Ciriusa. To je bila bradata in kosmata vojska, ki je kradla in ropala, kar ji je prišlo v roke. Odhod četnikov in domobrancev se je zgodil v noči 30. aprila 1945. Umaknili so se v Italijo pred prihodom partizanskih enot. **In končno je prišel 1. maj 1945, ko je bila Vipava osvobodjena** in z njo konec dolgega in težkega obdobja Primorske zgodovine in njenih ljudi. Zato so se množično in z veseljem udeležili slavlja v Ajdovščini, ko so ustanovili po vojni svojo novo slovensko vlado. Odhajali so peš, s kolesi in okrašenimi vozovi in skušali v sebi pozabiti vse gorje, ki so ga prestali v primežu druge svetovne vojne.

Počasi so se začeli vračati domov tudi preživeli taboriščniki iz vseh koncev Evrope. Domači so jih nestrpno pričakovali, saj za mnoge niso niti vedeli, če so živi. Nekateri, ki so se vrnili iz nemških taborišč, so bili politično bolj hladno sprejeti. Tako izkušnjo je imel domačin

Gorica, 1. 5. 1945 - partizani v IX. korpusu

nogavic. Vsak dan so morali zjutraj pred delom na »appel«, kjer so jih preštevali in so mirno stali ob vsakem vremenu tudi po več ur, dokler jih niso vse prešteli. Delali so dnevno od 12 do 16 ur. Prestajali so strašno lakoto, boleznin in ponižanja vseh vrst. Za uničevanje ljudi so uporabljali plin. Znan je podatek, da je tako umrlo med ostalimi še najmanj milijon otrok, predvsem judovskih.

Na vrhu oblastne piramide taborišča je bil komandant taborišča, kateremu je bila podrejena vsa SS posadka in taboriščni Gestapo. Za prvega poveljnika taborišča Auschwitz je Himmler izbral SS majorja Rudolfa Franza Ferdinanda Hösseja, ki je od marca 1935 služboval v taboriščih Dachau in Sachsenhausen, kjer se je izšolal v okrutnih metodah duševnega in telesnega trpinčenja in zato razmeroma hitro napredoval.

**Primorska dekleta v zapore gremo,
vriskamo, pojemo, srce pa je žalostno.
Očka in mamica za nami jokajo.**

Skupina taboriščnikov iz Jugoslavije zapušča Auschwitz.

Tako je zložila te preproste stihe na poti iz tržaških zaporov v taborišče Auschwitz neznana primorska pesnica.

Ob letošnji 70-letnici konca druge svetovne vojne je prav, da se spomnimo vseh, ki so v njej padli, bili pogrešani, umrli, bili pobiti brez obsodbe in še ne pokopanih. Vsi so naši bratje in sestre.

Posebno pozornost bom namenila v tem zapisu tistim taboriščnicam iz vipavske občine, ki so okusile »bojišče« Auschwitz. Odpeljane so bile od decembra 1943 do oktobra 1944 iz Trsta in Gorice. Štiri od petnajstih se niso več vrnile. Od vseh je živa samo še Florjana Koren Marc iz Dupelj. Njihova imena in trpljenje naj stopita med nas v spomin in opomin, da bi se taki dogodki iz naše zgodovine ne vrnil nikoli več.

Taboriščna številka	Ime in priimek	Letnica in kraj rojstva oz. bivanja	Datum smrti v taborišču
	Marija Lokar	1925, Vrhpolje	
81716	Ema Blažič	1920, Vrhpolje	
81971	Zora Terčič Brumšak	Vipava	
	Antonija Sfiligoj	1916, Vipava	1945
	Marija Sfiligoj	1918, Vipava	1945
82923	Ana Andlovec	1903, Gradišče pri Vipavi	1945
82924	Marija Andlovec	1900, Gradišče pri Vipavi	
82925	Marija Andlovec	1870, Gradišče pri Vipavi	1944
82928	Florjana Koren Marc	1922, Duplje	
88536	Frančiška Kobal	1889, Vrhpolje	
88775	Ivanka Kobal Lukežič	1922, Vrhpolje	
89039	Francka Nabergoj Meden	1919, Podgrič, Lozice	
89040	Pavla Renko Pelicon	1926, Lozice	
89041	Marija Žvanut Nabergoj	1920, Lozice	
89042	Marija Žvanut	Ljubljana	

Seznam taboriščnic iz Auschwitza je objavljen v knjižici »**Primorci v Auschwitzu**«, ki jo je leta 1988 izdala Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije. Pri sestavljanju tega seznama je imela velike zasluge **Slavka Hočevar, rojena Malik, s Slapa**, ki je delala pri imenovani komisiji. Na strani 55 je med Primorci, pripeljanimi v Auschwitz v letih 1943–44 iz zaporov ali iz drugih taborišč, naveden v seznamu še **Franc Ferjančič, rojen leta 1909, iz Podrage**.

O preganjanju našega ljudstva pod fašizmom in nacizmom je veliko **napisala Dorica Makuc v knjigi Primorska dekleta v Nemčijo** gredo, ki jo je leta 2005 izdala Goriška Mohorjeva družba. Knjiga je prevedena tudi v italijanski jezik. V uvodniku je zapisala, da so vsa naša dekleta in žene, ki so bile odpeljane v nacistična koncentracijska taborišča, zagrešile samo en sam velik greh, da **so ljubile svoj narod in slovensko zemljo**. Tu je objavila tudi del dnevnika, ki ga je naša občanka pokojna **Francka Nabergoj Meden** pisala v Auschwitzu pod naslovom **Same na cesti med razvalinami mogočnega rajha**. Francka je bila dvakrat

Veselje Vipavcev ob koncu druge svetovne vojne, maj 1945

in zaradi izdajstva še nacizem. Oče Alojz je umrl na vlaku blizu belgijske meje na poti v taborišče, mama Frančiška in hčerka Ivanka pa sta bili odpeljani v Auschwitz. Ko sta se po vojni vrnila domov, sta našli dom požgan in razdejan, **sina Stanka** pa ni bilo več med živimi. Gospa Ivanka je umrla 28. 3. 2015 na Vogrskem, zadnja iz te družine.

Take in podobne so bile usode naših družin v 2. svetovni vojni in toliko gorja ne sme biti pozabljenega.

Auschwitz je sinonim najtežjega in množičnega zločina v zgodovini človeštva. Preživeli so raznesli njegovo ime na vse strani sveta, da bi ga generacije ohranile v spominu kot opomin iz milijonov grl jetnikov: **NIKOLI VEČ AUSCHWITZA!** Če

bi vse solze, prelite v drugi svetovni vojni, tekle v eno smer, bi nastala velika solzna reka. Solze pa so biseri bolečine. Zato varujmo svobodo in mir, dokler ju še imamo. Zadnji dogodki v Gorici ob prihodu neofašistov nič kaj dobrega ne obetajo.

Vipavska mladina na placu 1945

zaprta v italijanskih zaporih, tretjič pa so jo v goriške zapore spravili domobranci skupaj z nemškimi vojaki. Zasačili so jo, ko je skupaj s sestričnima nakupovala zvezke za slovensko partizansko šolo v katoliški knjigarni na Travniku. Vse tri Francko, Pavlo Renko in Marijo Nabergoj so 2. oktobra 1944 odpeljali v Auschwitz. Imele so veliko srečo, da so vse tri prišle žive domov. Dokler so mogle, so se vsako leto udeležile srečanja taboriščnic v Portorožu.

Zaradi sodelovanja s partizani je podobna usoda doletela tudi **Frančiško Kobal** iz Vrhpolja, njenega **moža Alojza in hčerki Ido in Ivanko**. Najprej je družina okusila fašizem

Zaželeni so popravki ali dopolnitve.

Viri in literatura:

1. Vera Poniž, Vipavski glas št. 53, 54, 55, 56 in 58, Narodnoosvobodilno gibanje v Vipavi 1941–1945
2. Primorci v Auschwitzu, Srečanje ob zborovanje preživelih internirank in internirancev Auschwitza iz Primorske ob 45-letnici množičnih transportov v taborišče, Portorož, 13. in 14. oktober 1988,
3. Dorica Makuc, Primorska dekleta v Nemčijo gredo, izdala Goriška Mohorjeva družba 2005,
4. Seznam oseb, ki so bile internirane na delo v Nemčijo za časa narodnoosvobodilne borbe, Solkan dne 5.7.1952. Hrani Pokrajinski arhiv v Novi Gorici,
5. Auschwitz - Birkenou, Založba obzorja Maribor 1982
6. Pričevalci Vipave, stari nad 80 let

Velika dežela

Velika dežela je bila februarja 2015 prvo nagrajena na natečaju tržaške revije Mladika.

Marija Mercina o genezi te pretresljive pripovedi pravi:

»Sprožilni moment za nastanek te tragične zgodbe je bil nepričakovan in povsem vsakdanji. Neko sobotno jutro mi je med pogovorom na tržnici v Novi Gorici sodelavka iz šole razkrila delček rodbinske preteklosti, in sicer, da je med vojno od lakote umrl njen bratec. Šele veliko let po vojni ji je uspelo izvedeti, kam so ga pokopali. Njuna mama tega ni dočakala. Ni umrl v italijanskem taborišču, kamor so odpeljali mamo, temveč že med potjo. Kar mi je tedaj tako mimogrede povedala, me je vznemirilo in prizadelo. Nekaj let kasneje sem tragični dogodek oblikovala kot zgodbo o trpljenju več generacij.

Letos, ko praznujemo 70. obletnico osvoboditve, se moje misli vse pogosteje sučejo okrog trpljenja žensk in otrok. Ne pozabimo, da je bil končni cilj fašizma in nacizma ne le asimilacija, temveč uničenje »manjvrednih«

narodov. Primorci smo ga okušali že pred letom 1941. Zato so zapirali ženske in otroke, ne pa zaradi kaznovanja legitimnega upora njihovih mož, očetov in sinov. Upam, da ne bomo v hrupu praznovanj pozabili na njihovo molčeče trpljenje.»

Velika dežela

Pod drobnimi prsti svetlobe se sinjina spopada s sivino in se pred sončnim vzhodom prelije čez njo. Po dolgi temni noči bo Sonce na stežaj odprlo modra okna neba.

Mlado žensko, ki že dolge ure leži v porodni sobi, valovi bolečine zapuščajo in se spet vračajo ... premori med njimi postajajo vse krajši, komaj zadostujejo za globok vdih. Diha vse hitreje ... še en krik in ... Med stebroma njenih nog se spušča v življenje kakor skozi slavolok ... Tu sem! Njegov zdravi jok valovi po prostoru še potem, ko ji ga položijo k prsim. Njeno telo se počasi umirja, začuti, kako jo mož hvaležno boža po obrazu in ji poljublja roke, potem pa ji babica vzame otročička in ga iz njenega naročja preloži v njegovo. "Močnega in zdravega fantka sta dobila."

Bolečine so izzvenele, tiho je, vse mirno in gladko, podobno napojeni zemlji po obilnem dežju ... Družinica je sklenjena v nerazdružljivi člen verige. Trdna vez med njimi pa se počasi razpira tudi k drugim ljudem. Moški in ženska, zdaj starša, bi v svojo srečo rada povabila vse svoje najbližje. Magda mu reče:

"Telefoniraj mami, naj pride v porodnišnico pogledat Lukca, noni pa pojdi povedat kar sam. Novice bo še bolj vesela, če jo obiščeš in ji sam poveš."

Robert zamolči, da ni nikomur sporočil o njenem odhodu. Zakaj bi taščico Mihelco, kot jo imenuje malo za šalo in malo iz velike simpatije med njima, zakaj bi jo prebujal sredi noči. Zjutraj, malo pred koncem poroda, pa se je zaman trudil, ni dvignila slušalke, ni je več našel doma. Kasneje je poskušal še z mobijem, vendar mu ni vrnila klica. Gotovo je pri svoji mami v domu upokojencev. Če bi se mu taščica zdaj oglasila, bi veselo novico istočasno izvedeli obe. In Mihelca bi takoj telefonirala še svojima sestrama. No, bodo že izvedele, prej ali slej ga bo taščica sama poklicala. Sicer pa se ji lahko oglasi iz službe. Čeprav je ob Magdi prebedel pol noči, bo moral tudi tja. Delo ga vedno počaka in delavci tudi.

Ojoj, koliko žensk je v Magdini rodbini! Same ženske – nona, taščica in njeni sestre – on ubožček je edini moški med njimi, da ga razvajajo in prežijo na vsako njegovo željo, on pa jih uboga, vsaj zdi se tako. Vse štiri so skupaj z njima pričakovale rojstvo prvega otroka. Da bo fantek, sta najprej povedala Mihelci in potem še ljubi noni. Na ultrazvočnih pregledih sta kot zamaknjena opazovala njegove gibe, njegov obrazek jima je postajal tako domač in ljub, da sta ga že nekaj mesecev klicala po imenu: Lukec. Prvič se bo v rodbini, kjer že dolgo ni zajokal noben otrok, rodil fantek. Dve Magdini teti se nista omožili in tudi mladi mamic, tej hčerki edinki, je biološka ura že nekaj let zvonila alarm. Zato se zdaj vse štiri neskončno veselijo njegovega rojstva. Najbolj pa Lukčeva skorajšnja prababica, prav ponosna je na to, da bo dočakala pravnuka. Sicer pa je bila vse dolge mesece med Magdino nosečnostjo prav nadležna, ko je spraševala, ali bo res fantek. Lepo, da bo spet fantek. In naj mu bo ime Mihec.

Kako spet? Ali ni prvič? Sploh pa že ima hčerko Mihaelo. Zakaj bi imel fantek enako ime kot njegova babica Mihelca? Nona je vzredila in vzgojila tri deklice, dvema je bila mačeha, Mihelco je rodila, potem ko se je drugič omožila. Njeno veliko pričakovanje otrokovega rojstva in skorajda nestrpno vsiljevanje imena je vnukinjo Magdo tako jezilo, da ji je celo Robert moral prigovarjati in jo miriti. Saj nikomur ne škodi, če nona pove svoje želje, kar naj pove, katero ime ji je všeč, ko bo čas dozorel, pa bosta o njem odločala starša, torej onadva. Če Magda želi, da bo Luka, naj bo Luka! Je pa tudi Mihec lepo ime. Magda pa, da ne in ne. Z nono sploh ne smeta razpravljati o tem, saj si s tem prilašča njunega otroka še pred njegovim rojstvom. No, dobro, kaj bi, nosečnice so pač takšne. Robert ji je spet prikimal, čutiti mora, da jo popolnoma razume in podpira. Počasi pa je vse to postajalo nepomembno. Vsi so opazili, kako noni pešajo življenjske moči. V zadnjih mesecih je oslabela in shujšala, Mihaela, ki jo je vsak dan obiskovala v domu starostnikov, je od blizu doživljala njeno usihanje, istočasno pa tudi nič manj silovito upiranje smrti. Neštetokrat se je ob ostareli materi spraševala, zakaj ženske živijo tako dolgo in ostajajo same, pogosto zapuščene in pozabljene. Mati je dvakrat odovela, ona je že dvajset let brez moža. In Magda? Dobrega moža ima, upati je, da bo dolgo srečno živela z njim. Naj končno prineseta otročička domov. Teh nekaj dni do njene vrnitve iz bolnišnice pa se mora še bolj posvetiti svoji materi. Morda ima dovolj časa, da dokonča tisto, kar jo zadnje mesece tako nepopustljivo prosi.

Najti mora Mihca, svojega izgubljenega bratca. Sploh ni vedela zanj, mama ga prej ni nikoli imenovala, zadnje tedne pa je govorila samo še o njem, kot bi pozabila na vse drugo, kar je doživela v svojem dolgem življenju. Klicala je njegovo ime in se obtoževala, da ga je izgubila. V premorih z jasno zavestjo pa je hitela pripovedovati o njem, kot bi čutila, da jo čas neusmiljeno priganja.

Bil je njen prvi otrok. Rojen pozimi, na mrzlih kamnitih tleh. Stisnila se je na tla v kotu pod oknom, obkrožena z jetnicami, ki so ji pomagale pri porodu. Vendar se je tudi zunaj zapora nekako razvedelo, da je pred kratkim rodila, smilila se jim je, celo žena nekega italijanskega oficirja, mama nekajmesečnega dojenčka, ji je poslala toplo odejico in nekaj plenice. Bolečine poroda so bile hitro pozabljene, zamenjal pa jih je še dosti hujši strah za otroka. Kako ga bo hranila? Bo ob zaporniški hrani imela zanj dovolj mleka? Tudi ko je čutila, da so dojke prazne, ga je stiskala k prsim, da bi se na njih vsaj ogrel.

Nekega jutra, moralo je biti v začetku marca, so jih zgodaj zjutraj odpeljali na železniško postajo. Pomagale so ji na vlak, sojetnica ji je podarila svojo mehko kombinežo iz bombaža, dve sta si slekli spodnjice, čiste, mehke in tople, le kje so jih dobile, take čudeže zmorejo samo ženske, odstopile so ji prostor v najtoplejšem kotu vagona, nastlanega s slamo, daleč od vejanja zraka in prepiha. Med dolgo nočno vožnjo z vlakom, mimo neznanih mest in vasi, se je vlak pogosto ustavljal, okoli vagonov so švigali ostri snopi žarometov, slišalo se je kričanje v tujem jeziku ... Mihca je ves čas držala v naročju, komaj si je upala zapreti oči in zadremati, da se mu ne bi kaj zgodilo. Tiščala ga je k sebi in mu ljubeče prigovarjala. Med vožnjo mu je glavica omahovala sem in tja, vsakokrat, ko ga je pristavila k prsim ali privila k sebi, da bi se pogrel, je začutila, kako gori od vročine. Vse tiše je jokal, oglašal se je, kot bi cvrkotal ptiček.

Počasi se je danilo. Skozi špranje slabo zaprtih vrat so videle, kako je rožnata jutranja zarja že pregnala sivino. Da je to slabo znamenje in bo gotovo deževalo, je pripomnila ena od jetnic. Oh, ne! V rožnati jutranji svetlobi je zgrožena opazila, kako izsušen in bled je Mihčev obrazek. Saj je tudi ona lačna in žejna, še vode nimajo, kje naj njeno izsušeno telo dobi mleko zanj! Opazile so, da vozi vlak vse počasneje, približevali so se neznanemu mestu.

»Gorica,« je vzkliknila tista, ki je sedela najbližje špranji pri vratih. "Sončna Gorica, prispele smo, izstopimo!" se je posmehovala druga.

Vlak se je ustavil in neka usmiljena duša je z zunanje strani odpahnila vrata vagona, da so lahko zadihale v sveže jutro. Na skrbno zastraženi postaji skoraj ni bilo ljudi. Nekdo je skočil v vagon in odnesel kiblo, polno urina, z druge strani pa so se vagonom približevale usmiljene žene z vrči, polnimi vode. Ko so hitele, so jim široka krila valovala okoli nog. Ena med njimi je nosila košaro. Pred nogami stražarjev so se mirno sprehajali golobi in čakali zajtrk. Ko je usmiljenka prvič segla v košaro po kruh, so ob njenem prvem gibu vzleteli in se spustili na tla k njenim nogam.

Podobno se sliši šelestenje angelskih perutnic, je pomislila. Ob prvem zasuku glave se ji je pogled ustavil na mogočni cerkvi na hribu. Sveta Gora – Madonna Selava. Spet so zaprhutala golobja krila, ona pa je podoživljala tisti dan, ko sta z očetom otročička, ki ji zdaj umira v naročju, šla na božjo pot. Z vlakom sta se pripeljala do iste železniške postaje, nato pa se zaradi številnih postankov več ur vzpenjala do cerkve, ki jo je zdaj videla visoko nad seboj. Takrat je bila še sama, zanosila je nekaj mesecev kasneje, po poroki, čeprav je bila njegova že dosti prej. Njen Franc je bil z vero bolj tako, na hojladrija, na božjo pot naj bi šel predvsem zaradi nje. Če bi šla na pot sama, ji je klobasal med potjo, če bi šla sama, bi mu jo gotovo speljal kakšen drug moški. Na vrhu ni niti stopil v cerkev, ona pa je nebeško Mater dolgo prosila za srečno ljubezen. Kaj vse se je od takrat zgrnilo nanju, kakšne strahote in preizkušnje! Koliko žena je tedaj prosilo za svoje otroke in može! Kje so zdaj! Kje so otroci, ki so jih z molitvijo izročale v njene roke! Kdaj so se povsod po svetu namnožili razbojniki in rablji, ki so otročičke trgali iz naročij ljubečih mater?

V dolgih minutah, ko se je njihovemu vagonu približevala usmiljenka z vodo in kruhom, je upala, da bodo zdaj, v najhujših trenutkih, ko je trepetala za življenje svojega otroka, uslišane njene molitve. Pokazala ji je Mihca: »Pomagajte mojemu otroku! Zdravnika potrebuje. Nujno ga potrebuje, visoko vročino ima, ves gori. Že več ur ni ničesar popil. Mleko mi usiha.«

Nič presenečena ni bila, ko je med grobimi kletvicami v tujem jeziku zaslišala domačo besedo: »Uboga mamica, kje naj najdem zdravnika. Vlak bo vsak čas odpeljal. Stisnite otroka k sebi in mu sami pomagajte, nate vodo in kruh, tudi jabolko vam dam, morda se vam povrne mleko ... «

V vagonu za seboj je zaslišala besede sojetnice. »Saj mu ne moreš pomagati. Ančka moja, takoj ko nas pripeljejo v taborišče, te bodo ločili od otroka. Ne bo preživel. Tukaj ga pusti, več možnosti bo imel.«

Prvič si je priznala, da sta v brezizhodnem položaju. Otrok mora ostati zunaj taborišča, pa čeprav brez nje. Pustiti ga mora na tej strani, da ozdravi. Mesto je blizu, nune poznajo veliko ljudi, gotovo je kje kakšen zdravnik. Vlak se je začel počasi premikati. Mihec je zacvrkotal še tiše, kot majhen čriček. »Sestra, sestra, hitro, primite ga. Hudo je bolan, ves gori od vročine.« In že ga je izpustila iz naročja, naravnost v roke usmiljenke, ki ga je med padanjem ujela in zavarovala, da ni padel na kamnita tla. Klicala je, medtem ko je vlak pospeševal hitrost:

»Prosim, poskrbite zanj. Mihec mu je ime. Zapomnite si! Mihec Kodelja.« Kričala je otrokovo ime še dolgo potem, ko je vlak odpeljal s postaje. Usmiljenko je pozabila vprašati, kako ji je ime.

Marija Mercina

Prva svetovna vojna in življenje v zaledju

Zadnje stoletje je bilo stoletje vojn, in ko je po drugi svetovni vojni nastopilo vsaj za Evropo nekaj desetletij miru, smo upali, da se ne bodo povsem uresničile preroške besede pisatelja Stefana Zweiga, ko je na prehodu v novo, naše stoletje zapisal: »Nad Evropo ugašajo luči.« Pa so se, v naši bližini divja vojna, trpijo mesta

Vrhopolje, 17. oktobra 1927. Vzela sta se Frančiška Marc iz Vrhopolja in Gustav Cunta iz Vipave. Ob nevesti sedi mati Frančiška Lavrenčič - Marc, Štimova in ob njej hčerka Ivanka, zadaj mož Rafael Cunta, poleg njega Frančišek Marc. Ob ženinu sedi mati Marija Jež - Cunta, ob njej hčerka Mima Cunta - Križaj, zadaj njen mož Anton Križaj, na njegovi levi Janez in Marica Marc. Otroci: Svetozar (pri materi) in Savica Križaj ter Danica Cunta.

in vasi, v sto in stotisočih nasilno izgnanih roma iz begunskih taborišč v neznane dežele z velikim, vendar iz dneva v dan skromnejšim upanjem, da bi se vrnil domov. Domov, domov, to je bil klic tudi goriških Slovencev, ki jih je soška fronta pregnala kot begunce v različne dežele Avstro-Ogrske in tudi Italije. »Dan, ko smo lahko na železniški postaji v Waltersdorfu na Nižjem Avstrijskem begunski otroci okinčali vagono tovornega vlaka, ki nas je popeljal nazaj domov, je bil moj najsrečnejši dan.« Tako mi je večkrat govorila moja mama, doma iz Kromberka, pod goro vojnih strahot Škabrijela, kjer ob vrnitvi ni bilo več sledu niti po rojstni hiši, niti po njivah in vinogradih. Družina je izgubila tudi očeta na fronti v Tirolah, nona je ostala sama s štirimi otroki. Življenje se je kot za mnoge družine, ki so ostale brez poglavarja, spremenilo, obrnilo na slabše; odraščajoči otroci so morali iti v svet, vsak kamor ga je gnalo. O tej prvi strahotni klavnici našega stoletja sem poslušala spomine svoje

mame, ki so se mi vtisnili v dušo. Ko me je leta 1987 nenadoma zapustila, sem si bolečino slovesa lajšala s pisanjem, obnavljanjem njenih spominov v radijski seriji »Krvavo poletje, brezmejno gorje.« 12 nadaljevanj te serije je Radio Trst A ob 80. letnici prve svetovne vojne ponovil lani; mnogo ljudi, tudi tujcev, ki so bili na soški fronti je pisalo o njej. Med vsemi, katerih dela sem imela v rokah, me je najbolj prevzela knjiga Alice Schalek, prve ženske vojne dopisnice na soški fronti. »Am Isonzo Marz bis Juli 1916« je izšla že avgusta istega leta na Dunaju. V italijanščini jo je publicirala založniška hiša in knjigarna Adamo v Gorici leta 1977. Slovenci smo ta prevod dobili leta 2014 z naslovom »Posočje 1916«. Pisateljica, češkega rodu, je doživela vzpon in padec Habzburžanov, toda čutila je potrebo, da sensibлно prisluhne človeški tragiki velike vojne na naših tleh. 1940. leta se je umaknila pred drugo svetovno vojno in predvsem pred nacisti v Združene države Amerike, kjer je umrla 1956. leta.

Poveljstvo V. avstro-ogrske armade je bilo nastanjeno v Postojni. Od tu je šestdesetletni general major Svetozar Borojevič von Bojna vodil z ostrim očesom in kruto odločnostjo svojo vojsko, v nenehni skrbi, da je za slehernega vojaka, od katerega zahteva nadčloveške napore, dobro preskrbljeno. Zato je tudi pisateljici Alice Schalek, ki ga je zaprosila za dovoljenje, da oddide na soško fronto kot vojna dopisnica, dejal: »Lahko greste, toda ne pišite o voditeljih, pišite o vojaki, oni »držijo« soško fronto. Italijani imajo preveč občutljive živce, preveč kritizirajo. Ne verjamejo niti poveljstvu, niti oblastem in niti vladi. Predvsem pa ne verjamejo, da je njihova vojna nujna. »Korajžna Dunajčanka Schalekova je ostala na fronti 5 mesecev, opisovala dogajanja tudi v prvi vojaški liniji, tako kot jih je videla. Objektivno, žurnalistično moderno, brez odvečnih olepševanj, ali odvečnih emocij na dolgih nevarnih poteh tik za žicami, v kraških rovih in na grebenih naših Alp, kjer se srečuje s strahoto vojne. V njenih zgodbah nastopa predvsem vojak, posameznik, in ne da bi avtorica posebej naglašala, začutimo narodnostno mešanico, ki je sestavljala avstro-ogrsko armado na Soči. Ob Dunajčanu Madžar, ob njemu Slovenec, pa Romun, Hrvat. To so vojaki, ki se med seboj težko sporazumevajo, toda razumejo povelja in njim morajo biti pokorni. Pripadajo cesarstvu, ki ga je ustvarila zgodovina. Ta je združila del Evrope, da bi ga potem čez dolgih tisoč let v imenu načela o odcepitvi narodov zrušila. General major Borojevič dočaka konec vojne, ne pa vrnitve v rodno Hrvaško. Karadjordjevići ne morejo pozabiti, da je bil na strani sovražnika, čeprav je branil Rombon, Krn, Sabotin, Škabrijel in Fajtin hrib pred Italijani. Poveljnik »Izonco Armee« je umrl v Celovcu 23. maja 1923.

Alice Schalek se je s fronte selila v zaledje. »Tudi tukaj je veliko tega, kar moram videti. Najprej je tu poljska bolnišnica. Nekaj jih je že obvezanih in so na posteljah, drugi pa še vedno v nosilih, komaj so prišli. Ena

ambulanca je pred vrati, druga prihaja. Vse se odvija tiho, hitro, brez prekinitev. Ranjenci ležijo tiho, glave potisnjene v blazinah, nihče se ne gane, ko gre mimo. Samo eden govori nemško. Ima zlomljeno roko in v telesu 10 šrapnelnih izstrelkov. Skušaj povedati: »Torej, ko smo bili v bližini papirnice ...« Ustavi se in pogleda. Zave se, da ga nihče ne razume. V njegovem pogledu je obup. Ali ga bo kdaj sploh kdo razumel, ko mu bo povedal svojo zgodbo? Za ranjenca je veliko lajšanje, da sem tu, čisto slučajno in da lahko njegove besede v meni ustvarijo podobo. Medtem ko govori, govori, se v meni poraja nora želja. Hotela bi, da bi vse to preživel Tolstoj ali kdo drugi od velikih.

Da bi vse to opisal s svojim jeklenim stilom. Da bi zgradili most med bojavniki in civilisti, bi morali imeti tu velike pesnike, potrebno bi bilo tako za ene kot za druge. Schalekova se nato preseli v bolnišnico infekcijskih bolezni, ki sprejema obolele za tifusom. Tu je mnogo ujetnikov – sovražnikov, toda čim prestopijo ta kraj, to niso več. Ne glede na bolečine, kažejo vsi ti ljudje občutek olajšanja. Tu moraš sedaj priznati z ganjenim srcem, da je za te ljudi občutek olajšanja, da je za te ljudi že sreča, če so samo bolni. Tako srečni so, da lahko počivajo, da nočejo ničesar, ne želijo nič, ne stokajo, čisto preprosto ležijo z vso težo ubogega utrujenega telesa. Njihovo ležanje je cilj samemu sebi. Kdor vidi to voljnost ležanja, pričinja že nedoločeno razumeti, kaj je vojna.

»Vojno dopisnico Schalekovo peljejo povsod, kamor želi, tudi v oddelek, ki ga imenujejo »Lausoleum«, kjer se je okopalo že 170.000 mož in je bilo vsak dan očiščenih od bolh po dva do tri tisoč vojakov. Kemično milo, ki je potrebno za to dizinfekcijo, izdelujejo na licu mesta. Tukaj vojake brijejo in strižejo, njihovo perilo pa prekuhajo in operejo. V 15 minutah izgine 60 brad in dve uri in pol je cela kompanija rešena bolh. Vse to se zdi poveljniku zaledja celo tisočkrat bolj važno kot kakršnokoli brezciljno in megljeno frontno bojevanje za kakšen koli konec ogromne frontne linije.

Na vipavskem koncu frontnega zaledja 1. svetovne vojne je njene strahote doživela tudi takrat komaj 9-letna deklica **Fani Štimova iz Vrhpolja**, ki je bila dolga desetletja po drugi svetovni vojni tudi naša najboljša sosedka. **Gospa Fani Cuntova je bila tudi prijateljica moje mame in ju je kot otroka prve svetovne vojne vezalo mnogo skupnih zgodb na čas, ki primorskim Slovincem niti med vojno niti po njej ni bil naklonjen. Za radijsko serijo »Krvavo polje, brezmejno gorje« mi je poklonila svojo pripoved, ki jo je kasneje objavil v Vidmu tudi zgodovinar Lucio Fabi v knjigi »La gente, la guerra« – Ljudje, vojna.**

»Ko se je začela avstrijska vojska, sem bila stara 9 let. Vojska se je začela točno na sv. Ano. Na sv. Ano se je poročil moj svak in šel na poročno potovanje. Ko je zjutraj vstal, da bi si kupil škatlico cigaret, je videl plakate, ki so klicali k mobilizaciji. »Vstani, Tončka, morava domov, vojna se je začela.« Pri njih doma so bili trije fantje, moj bodoči mož je imel 17 let, drugi dvajset in tretji Rafael je imel leta za vojsko. Ko je prišel nazaj, žene ni več dobil, tudi spal ni več pri njej, umrla je prej in tudi otrok. Enkrat ga je prej še šla obiskat na fronto v Šempeter, peljala je tudi otroka. Celo noč ni nič spal, je jokal. Na tisti turščini je prespala z možem in potem nikoli več. Dobila je tifus, prvo grozdje v jeseni, ki je bilo, umrla je ona in njena sestrična iz Trsta. Mož je prišel domov, da bi videl vsaj mrtvo ženo, pa so bile straže okrog in okrog hiše. Šel je skozi okna »toten kambre« na pokopališču, da je ženo zadnjikrat videl. In še se je spominja gospa Frančiška Cunta, Fani Štimova, kako sta šli z mamo pred cerkvijo v Vipavi in videli, kako so fantje brusili bajonete in od žalosti peli in vriskali. V enem dnevu so vsi izginili, šli so na fronte, proti Rusiji eni, drugi proti Italijanom. »Moj bodoči mož Gustav Cunta, ki je moral komaj 18 let star k vojakom, je bil največ na tirolski fronti in tam je bil zasut pod snežnim plazom. Stal je na straži, ko se je zaslilo grmenje z visokih tirolskih gora; odtrgani plaz je zasul vse njegove kamerade v baraki, rešil se je le Gustav in prijatelj Jamšek iz Vipave, ki je bil zunaj. Dolgo je klical: »Gustl, kje si?« Kopal je in kopal z rokami, dokler ni prišel do prijateljevega obraza. Gustl je pričel dihati, bil je še živ. Edina dva, ki sta preživela nesrečo.« Sledil je razpad Avstro-Ogrske, Gustav Cunta se je vrnil v Vipavo za vedno prizadet. Posledica je bila okvara na srčni zaklopki in zaradi nje je imel zdravstvene težave celo življenje z dihanjem in delovanjem srca. In tudi smrt je nastopila iz teh vzrokov. Kot vojni invalid ni prijel nikakršne invalidnine niti pokojnine, saj Avstro-Ogrske ni bilo več.

Vipavski fantje - avstro-ogrski vojaki. Pet vipavskih fantov, med njimi je prvi na desni komaj 18-letni Gustav Cunta, v vojaški uniformi, pripravljeni za odhod na fronto.

Ko sem vprašala gospo Fani Štimovo iz Vrhpolja, kako so živeli pred vojno, mi ni nikoli pozabila povedati, da očeta, ki je umrl za pljučnico, ni poznala, rodila se je kot sedmi otrok dva meseca po njegovi smrti. Mati Frančiška Marc, rojena Lavrenčič, je morala sama poskrbeti za štiri otroke, trije so umrli prej. Ni bilo lahko, pa vendar je šlo, dokler se ni oglasilo grmenje s soške fronte. »Med vojno smo živeli zelo slabo, ker pri nas

Gostilna "Pri Bratinovih", ki sta jo imela v Ajdovščini gospa Frančiška Cunta in njen sin Gustav. Na obisk je prišla z avtomobilom sorodnica iz Trsta.

»fekate kafe«. Smejali smo se, če bo res dobro. Na ognjišču smo imeli kotliček za polento, ki je visel na ketnjah. V njem je purš kahal kafe, pa mu je spodrsnilo in kafe je šlo po tleh. In ni bilo več tistega »fekate kafe«, mama je rekla: »Zdaj je fekate pina.«

Toliko vojakov vsepovsod in mlada dekleta! Koliko veselih in žalostnih srečanj, za nekatere na pragu smrti. Tudi dosti otrok je ostalo na Vipavskem, kot povsod v zaledjih fronte, otrok brez staršev. Ko so šli eni vojaki na fronto, so prišli drugi, ostale so solze in spomini. Gospa Fani se je spominjala: »Mojo sestro je imel rad en Dalmatinec, ki je imel po vojni trgovino v Trstu. »Veš, Johanca, jaz bom prišel po vojski pote.« Ona pa zanj ni nič porajtala. Drugič smo imeli na stanovanju kadeta, ki je bil doma z Dunaja; ta je bil lep fant, suh, eleganten, majhne brke, ta ji je dopadel in ona njemu. Mu je še knofe šivala k njegovi bluzi, ker so potem šli od nas na fronto v Gorico. In ji je rekel: »Po vojski bom gotovo prišel« Je šel na fronto in se ni več vrnil. Preden so šli na fronto, so se vsi napili z rumom, da so šli pijani. Neki večer, ko smo šli spat, prideta dva oficirja, bila sta Madžara, da bi udrila v našo sobo, ker so vedeli, da je notri lepa punca. Bile so ključavnice po starem, smo dale za vrata mize, stole, kar smo mogle težkega, malo je manjkalo, da nista prišla noter. Pri sosedovih pa so udrili; imeli so dve puncici, oče, mati so tako kričali, da so jih spravili ven. Bili so vsi pijani, ker so šli na fronto. Skozi našo vas je šlo dosti »tren«, to so bili vozovi s celtno, kolesa na šine, da jih je treslo. Prva postaja s fronte je bila v Šempasu, druga v Črnem Vrhu. Tukaj so jih za silo povezali in peljali skozi našo vas. In ko so prišli skozi Vrhpolje, so ustavili, smo jim dali piti mleka, vina ali vode, kar je bilo. Spomnim se, da smo rekli, kako eden med njimi ne bo prišel do bolnice, bil je ranjen v usta. Strašno je jamral. Moja mama mu je močila usta z mlekom. In bili so ob noge, ob roke ... Strašni reveži so bili. Lačni, uničeni, prav tukaj na Goriškem.«

Družina Cunta v Gorici leta 1952; mama Frančiška, oče Gustav, sin Dragovan in hčerka Magda.

Tako mi je pripovedovala gospa Frančiška Cunta, Štimova Fani iz Vrhpolja, njeni spomini postajajo kamenčki v mozaiku zgodovinskega spomina primorskih Slovencev. Rodila se je 3. marca 1905 v Vrhpolju, v lepi vipavski vasi, kateri se ni ne le srčno tudi miselno pravzaprav nikoli odtujila. V Vipavi je spoznala tudi svojega moža Gustava Cunta in se je z njim poročila, kasneje pa je Gustav z materjo Marijo vodil gostilno »Pri Bratinovih« v Ajdovščini, dokler se ni mlada družina leta 1929 preselila v Ljubljano. Na Aljaževi ulici v Spodnji Šiški je Gustav kupil 13. stanovanjsko hišo, kjer je bilo v pritličju več trgovin in tudi njegova gostilna. Kot mnogi

primorski Slovenci si je vedno želel vrniti domov, ob začetku druge svetovne pa je to postala nuja. Ni bilo lahko, saj je bil tudi za dva šoloobvezna otroka, sina Dragovana, rojenega leta 1928, in hčerko Magdo, rojeno 1931, prehod težak, toliko bolj za starše, ki so morali poiskati nov vir dohodkov za preživetje. Najprej so Cuntovi izgubili ljubljene sina Dragovana, ki je umrl leta 1960 za posledicah prometne nesreče, šest let za njim je odšel oče Gustav. Le nekaj dni za svojim 94. rojstnim dnevom je leta 1999 umrla v goriški bolnišnici mama Frančiška Marc Cunta. Zadnje najtežje dneve so ji lajšali njeni najdražji hčerka Magda, vdova Pahor ter vnuka Leonora in Danijel. Na zadnji poti na goriško pokopališče so jo spremili v velikem številu sorodniki z Vipavskega: Cuntovi, Marčevi, Križajevi in še mnogi sosedje in prijatelji. Gospa Fani Cuntova je bila priljubljena, pokončna in slovenska žena, ki se je svojega rodu zavedala in ga ljubila. **Ko je v zadnjih mesecih prihajal do nje »Vipavski glas«, je vsako številko posebej pozorno pregledala in nešteto krat z veseljem ugotavljala, da so ji slikovne podobe pa tudi vipavske zgodbe znane. Bilo je tako, kot bi se pred odhodom spet srečala z najnežnejšimi leti življenja, takrat, ko je pod Čavnom na eni strani in Nanosom na drugi v zavetju Vrhpolja doživljala marsikaj nepozabnega.**

Dorica Makuc

Najiminitnejši Adlešičan

»... predstavljam čitateljem moža visoke, vitke in ravne rasti. Obraza resnobnega, očesa bistrega, hoje počasne, skoro veličasne, govora premišljenega: ta je umrl župnik in dekan vipavski, častiti kanonik **Jurij Grabrijan** ...« je zapisal deželni poslanec Ivan Lavrenčič v reviji Dom in svet 1893. leta. Duhovnik, narodni buditelj, učitelj, pesnik in politik Jurij Grabrijan se je rodil 22. marca 1800 v Adlešičih. Šolal se je v Karlovcu, Novem mestu in Ljubljani, kjer je licej obiskoval skupaj s Francetom Prešernom in Antonom Martinom Slomškom. Menda pesnikoval v slovenščini in Prešernove nemške pesmi prevajal v slovenščino ter ga tudi navdušil za pisanje v materinščini (A. Slodnjak). Pozneje njegova dela prevajal v nemščino in češčino. Prevedel tudi več dramskih del iz češčine v slovenščino. Kot ljubljanski semeniščnik je Jurij zbral skupnico narodnjaških študentov, ki so se po zgledu italijanskih karbonarjev zavzemali za ustavno monarhijo. Sestajali so se na slovstvenih in političnih pomenkih, se vadili v slovenskem govorništvu in osnovali poseben časopis, ki ga je potem od sobe do sobe raznašal eden izmed njih. Njihovo delovanje se je preostalim slušateljem v bogoslovju zdelo nekako prevratno, zato so jih označili za »karbonarje«, to pa so bili v tistem času najnevarnejši sovražniki avstrijske države. Deloval je pod mentorstvom Metelka in Kopitarja ter škofa Gruberja, ki so ga zaradi narodnjaštva premestili v Salzburg. Novo mašo je pel v Metliki. Bil je župnik in dekan v Vipavi, častni kanonik v ljubljanski stolnici, vitez Franc-Jožefovega reda, pesnik, narodnjak, ustanovitelj sedmih osnovnih šol na Vipavskem, ustanovitelj prve kmetijske šole na Slovenskem (Sadjarska in vinorejska šola na Slapu pri Vipavi, pozneje premeščena – danes je to Center biotehnike Grm Novo mesto), dva mandata Kranjski deželni poslanec, član Kmetijske družbe, ustanovitelj čitalnice v Vipavi in njen dosmrtni predsednik, organizator sokolskega tabora v Vipavi, graditelj več cerkva in šol, za katere je tudi sam naredil načrte. Bil je tudi tesen sodelavec dr. Janeza Bleiweisa. Umrl je 22. junija 1882, star 82 let. Ivan Feliks Šašel Jurija imenuje »najiminitnejši Adlešičan, ki se je rodil v uboštvu, veliko ustvaril v življenju in umrl kot preprost in skromen človek, ki zase ni potreboval veliko, ogromno pa je dal skupnosti in narodu«.

Jurij Grabrijan, 1800 - 1882

(Kmečki glas, april 2015)

B. G.

Objavljamo tretjo zgodbo iz knjige *Moje življenje Vida Furlana*:

Moja tretja zgodba

Ker sem mojo drugo zgodbo o pastirovanju ravnokar zaključil, želim s tretjo nadaljevati, in sicer o moji prvi zaposlitvi, zopet kot pastir. Tokrat kot kravji pastir. Gospa Linči Hmeljakova je zaprosila mojo mamo, če ima kakšnega fanta na razpolago, da bi bil voljan prevzeti pastirsko službo. Moja mama je malo hudomušno

Sestra Lojzka (na levi), brat Milko in sestra Marija, posneto okrog leta 1945

odgovorila: »Gospa Linči, če bi me zaprosila za hlebec kruha bi odgovorila, gospa, nimam. Ampak za kakšnega fanta se pa lahko zmeniva.« »No, dobro,« je bila gospa zadovoljna. »Pa mi ga pošljite k meni, da se malo pogovorim tudi z njim.« Gotovo je moja mama malo pomislila, katerega naj določi in ga pošlje na razgovor h gospe Linči. Peterček, njen ljubljencek, je bil še premlad, Milko je verjetno že sanjal o Sveti gori, Latko je bil že odrasel fant, morda tudi že vojak, tako da sem ji ostal na razpolago le še jaz, star okoli 12 let. Že itak sem bil pastirček, pa naj s tem poklicem še kaj zaslužim. Tako me je poslala na razgovor za mojo novo službo, kar je tudi predstavljalo moj prvo zaposlitev. No, šel sem in se predstavil gospe Linči, malo sem se ji zdel reven, ko me je merila z očmi in izjavila: «A boš ti, fant, sposoben obvladati

tridestglavo čredo govedi?» Brez pomisliti sem odgovoril: »Gospa, bom.« »No, ker si tako odločen, ti zaupam. A glej, da če ne bo šlo tako, kot je treba, te bom odslovila.« Nato mi je začela dajati navodila. »Kot prvo ne boš smel pretepati živali z drugim kot z žajgljo, to ti jo bom jaz priskrbela, če pa jo boš zgubil, boš moral drugo sam priskrbeti in uporabljati samo po potrebi. Brez pretiravanja! Drugo, moral boš posebno paziti, da živina ne bi zahajala čez mejo naše parcele, moj hlapec Jakob ti bo vse to razkazal, do kje segajo mejniki naših pašnikov. Pridi jutri zjutraj ob sedmi uri, šla bosta z Jakobom na tvoje prvo pastirovanje. Za plačilo pa boš dobil dve liri na mesec. Seveda, če boš dober pastir.« Tako! Pogodba je bila sklenjena. Začel sem to službo, ki pa je predstavljala pravo kalvarijo. Tako naporna je bila, da sem zdržal le dve pašniški sezoni, ki so trajale po sedem mesecev, največ osem. Naj malo razložim to napornost, te pastirske službe. Dokler je bilo dovolj paše na travniku, je še kar šlo. A ko je te zmanjkovalo, se je živina pogledovala po sosednjih travnikih in silila na te bujne zelene travnike. Ker je bil njihov pašnik neograjen, so imele praktično prosto pot. Edina ovira in preprečitev, da bi živina uhajala na tuje travnike, sem bil jaz, pastir. Ker pa je bila čreda tridesetih glav živine, vsaka glava je imela svojo pamet, je vsaka žival bežala in silila v svojo stran. Praktično sem bil primoran, kot pastirski pes, stalno tekati okoli črede, neprestano, če sem hotel to veliko čredo obdržati skupaj na lastninskem pašniku. Praktično sem tekal vsak dan, kar po osem ur, štiri ure dopoldne, poleg tega še brez primernega zajtrka, to pomeni lačen, ter še popoldne štiri ure. No, popoldne nisem bil tako lačen, ker je mama vedno skuhalo dovolj mineštre, da sem se lahko najedel. Da je bila služba zelo naporna, prava kalvarija, je razvidno iz povedanega.

Nekaj zanimivih zgodb se mi je pripetilo med to pastirsko, takozvano kalvarijo, ki bi jih rad povedal. Med čredo živine sta bili tudi dve glavi zelo hudi in napadalni. Predvsem je bila huda ena krava, ki ni trpela nobenega, da se ji približa, razen hlapca Jakoba in droben pastir. Moram reči, da je bila do mene zelo krotka in ubogljiva. Poleg te hude krave je bil en velik črn vol, ki tudi ni trpel nobenega, kakor tako zvanega hlapca in pastirja. Spominjam se neljubega dogodka, ko sem nekoč gnal čredo po cesti proti pašniku. Prišla nam je na proti neka stara ženica, sključena, skoraj do tal. Zagleda čredo, ki ji gre na proti, se je skrajno umakne na rob ceste. Naslonila se je na živo mejo ob cesti. Na čelu črede je bila vedno ta huda krava. Ko zagleda ženico ob cesti, se je zapodila v njo, jo butnila skozi živo mejo. Sreča je bila ta, da je ženica kravi izginila izpred oči. Kljub temu jo je hotela poiskati. Zakričal sem nanjo in počil z bičem, tako je nehala z napadom in nadaljevala pot naprej. Skočil sem do ženice, ki se je med tem že dvignila na noge, povprašal sem, če jo je žival kaj poškodovala: »Ne, ne, nič ne skrbi, samo pahnila me je skozi mejo.« »Ja, sreča je bila, da vas je s tem izgubila izpred oči,« ji rečem. Tako, ta zgodba se je še srečno končala, prav zaradi te žive meje ob cesti. Sicer ne vem, kaj bi se lahko z ženico zgodilo.

Še ena podobna zgodba se mi je pripetila na paši, prav v zvezi s to hudo kravo. Nekoč je prišel polbrat moje gospodinje gospe Linči, gospod po imenu Dušan, precej gizdalinske narave, zelo drugačen od prave gospodinje. Izvolil si je nekakšno kontrolo, kako se čreda pase in kako jo čuva pastir. Nahajal sem se čisto na drugem koncu pašnika, na kraju, kjer je živina rada uhajala na obdelovalne površine, kjer so bile posejane razne kulture, seveda vabljive za kakšen priboljšek. Kot že rečeno, sem bil zelo oddaljen od njega. Zagledam ga, kako se sprehaja med čredo govedi. Malo je šel mrzav po meni, ko vidim, da se bliža tej hudi kravi. Ker sem vedel, da mu ne bo prizanesla, takoj stečem, da bi preprečil slučajno napad. Ker pa sem bil kakih sto metrov oddaljen, ga je medtem krava že zagledala in ga je takoj tudi napadla. Silovito ga je treščila ob tla, počakala, da se dvigne ter napad ponovila. Ponovno se zažene v njega, ga trešči ob tla. Medtem sem že pritekkel na prizorišče, zakričal sem nanjo »Siva!«, tako se je krava imenovala. Takoj je prenehala z napadom in se prav krotka umaknila. Potem pa se je zgodilo nekaj nezaslišanega, tako, da mi je dogodek ostal seveda v neljubem spominu.

Ko se je ta, takozvani gizdalin, osvobodil krave, odnosno sem ga jaz rešil. Namreč, krava ne bi odnehala, dokler ga ne bi pokončala. Vstane gor, pride k meni, reče gospodovsko: »Daj mi žajgljo.« Mislim, da se hoče maščevati nad živaljo in sem mu jo izročil. Nato se umakne korak nazaj in začne z njo mene pretepati. Gotovo, da me je to njegovo kruto početje spravilo v jok. Ne toliko zaradi bolečih udarcev, ampak zaradi krivice, ki se mi je pripetila. Namesto, da bi se mi zahvalil, ker sem ga rešil in tudi obvaroval njegovo življenje, se je tako grdo znesel nad menoj. V joku sem mu zagrozil, da bom že povedal mami. Moja grožnja ga je verjetno močno prizadela. Molče se je umaknil s pašnika, gotovo z grenkim občutkom kesanja. Ko sem zvečer prignal živino domov, me je pričakal, se mi iskreno opravičeval in me prosil, naj mu oprostim, ter naj nikomur tega ne povem. »Tukaj imaš petdeset lir tako, da dogodek ostane med nama.« Ko sem zagledal ta bankovec, sem v trenutku pozabil na vse krivice, ki mi jih je prizadel. Pa saj to je bilo zame celo premoženje. Če pomislimo, da sem za dve liri pasel, se mučil ves mesec, sem s hvaležnostjo sprejel ta denar, ter mu tudi obljubil, da ne bom nikomur tega povedal. Ne spominjam se, da bi slučajno to zgodbo komu že pripovedoval. Morda sem jo sedaj prvič.

Kot kravjemu pastirju se mi je pripetila še ena zanimiva in neljuba zgodba.

Kot že omenjeno sem bil stalno v teku okoli te črede. Zgodilo se mi je, da se mi je spodrsnilo, in padel sem v znak. Lovil sem se seveda z rokami, da ne bi treščil z glavo ob tla. Ker je bil padec silovit, je v eni roki na glas počilo. Zlomila se je ključnica, strašno bolečino sem začutil, nekje na desni rami. Kako naj sedaj? Še sedeč sem začel premišljevat, bolečina je postajala vedno hujša, poskusim se dvigniti, a bolečina se je pri tem še strašnejše povečala. Z vso mojo močjo, kar sem jo še premogel, se mi je uspelo dvigniti. Ko sem bil na nogah, sem se najprej ozrl po čredi, ta se je med tem že razpršila, izkoristila je manjkajočo pastirjevo prisotnost. Kako to čredo spet spraviti skupaj? Kar na jok mi je šlo. Bolečina se je neusmiljeno pri vsakem koraku še povečevala. Da bi se lahko spustil v tek, ni bilo nobene možnosti. Sklepal sem, da je že blizu ura poldne. Po navadi sem čakal, da je zazvonilo, potem sem začel živino priganjati domov. To mojo kretnjo je živina dobro poznala in je takoj tudi ubogala, želela se je vrniti domov v svoj hlev. S poškodovano roko sem prignal čredo domov, jo uspel celo privezati k jaslim. Vsako na svoje mesto. Zanimivo, vsaka žival se je ob jaslih postavila na svoje mesto, meni ni preostalo nič drugega, kot da jih privežem. Nikoli ni žival zgrešila svojega mesta, to mi je bilo v tej situaciji v veliko pomoč, saj sem le z eno roko to delo z veliko muko opravil. Nato sem se klavrno podal domov. Ko me takšnega mama zagleda, se je kar ustrašila. Vzkliknila je, kot je imela navado: »Ježeš Marija, kaj pa je s teboj?« »Padel sem,« sem izdahnul. »In tukaj me strašno boli,« sem pokazal na ramo. Takoj me sleče in pregleda. Ugotovila je, da je kost zlomljena, ampak na svojem mestu, tako da ni potrebno nobenega zdravniškega posega. »Kost se ti bo hitro zacelila, a moral boš mirovati in to v postelji.« Pripomnim stokajoče: »Ampak mene strašno boli.« »Sedaj te bom še povila, nato boš legel v posteljo in boš videl, da ti bodo bolečine ponehale.« Tako sem se z mamino pomočjo ves povit ulegel v posteljo, se umiril, ter začutil, da mi bolečina res popušča. Dokler sem miroval, je bilo kar v redu. Bolečine so se pojavljale, ko sem bil primoran premikati se. Tako sem kakih štirinajst dni ali kaj več, ne spominjam se prav točno, preležal v postelji. Toliko, da se je kost zacelila, nato sem se vrnil nazaj in dokončal pašniško sezono. In tudi službo pri gospe Linči Hmeljak.

(se nadaljuje)

Gospod Vid Furlan je na uredništvo VG poslal naslednje sporočilo:

Iz srca se vam zahvaljujem za vašo bogato revijo VG, ki sem jo prejel. Takoj sem jo prelistal in zagledal tudi moj prispevek. Ne morete si predstavljati kako me je pri srcu pobožalo, ko sem to zagledal. Počutil sem se ponosnega, da spadam zraven te lepe revije.

Moji spomini

Nekaj mesecev potem, ko sem se poročila v Vipavo, mi je moj pokojni brat, ing. Viktor Ružič poslal članek iz neke italijanske revije – ne spominjam se, katere. Njegova žena je bila namreč Italijanka, celo Lanthierijevega rodu. V tem članku je pisalo, da so Žiga Herbersteina na njegovi poti v Moskvo spremljali bloški kmetje na smučeh. Bila je celo slika, ne vem, ali starejša ali nova. Prikazovala je vprežne sani, na njen zahotanega potnika, ob saneh pa nekaj ljudi s preprostimi smučkami in navadnimi koli namesto palic.

* * *

V vrtcih res učijo otroke pomoči sočloveku. Kako praktično so to počeli v vrtcu Ob Hublju, sem sama doživela. Odlepil se mi je gumijasti podplat pri čevlju. Stopila sem v vrtec in prosila za kos vrvice, da ga privežem. Vzgojiteljica me je popeljala v igralnico, ponudila stol, sklicala otroke in jim povedala: Gospa se je znašla v stiski in ji moramo pomagati. Prinesla je lepilo in mi zalepila podplat, ki še danes drži.

* * *

Ivanka Minkuževa je imela tudi soproga Franca, s katerim sem imela dve zanimivi srečanji: začnimo z drugim. Ko so tudi prekomorci dobili – France Pintarjev bi rekel – status borcusa – je France prišel k meni in prosil, naj mu izpolnim vlogo. Lepo je povedal vso svojo pot, ko pa je povedal, da jo je končal na Sušaku, sem našpičila ušesa: Sušak je bil že osvobojen, je pripovedoval, Reka pa ne. Z Reke so še streljali na Sušak. Ker sem asfalter, so mi dali voziti tank. Vozil sem ga po neki zelo strmi ulici, blizu je tekla proga. Dol je ena skupina žensk čistila kamenje s ceste. Naenkrat so z Reke začeli streljati – vse ženske so ušle, le tri so še ostale – a nato so se tudi one umaknile tanku. Seveda, Franc, te tri ženske smo bile me tri sestre. To je bilo prvo srečanje s Francem. Tej ulici pravimo Krimeja – ne vem, zakaj, ima pa drugo ime.

Nada Kostanjevic

Očetove poročne hlače

Po vojni smo se znašli na ruševinah civilizacije. Ljudje so morali iz nič ustvariti nekaj. Ni bilo ne hrane in ne blaga. Denar je propadel. Stare obleke smo razdirali, popravljali in predelovali. Včasih se je zgodilo, da je prišla v vas pošiljka blaga, ki ga je vaški odbor delil vaščanom. Bil je pravi naval ljudi na to dragocenost. Ljudje so se prerivali, kričali, grabili po blagu in si ga trgali iz rok. Zgodilo se je tudi, da so samo zapisovali imena za razdelitev pošiljke, ki naj bi prispela. V naši vasi je bil za to zadolžen Gorup iz Britha. Nekdo izmed prosilcev je zavpil: »Gorup zapiš' tud' mene, naša mati, ferdamente d' j' naga.« To mi je pripovedovala moja teta.

Obleka, ki jo nosim, je narejena iz obleke moje stare mame Antonije Pižent z Nanosa. Spominjam se, da je to bila nekakšna težka svila olivno zelene barve s svetlejšimi črticami vmes.

Imela sem dvanajst let, ko sem začela hoditi v šolo v Ajdovščino. Zime so bile hude; največ preglavic nam je povzročala burja. Hodili smo po grapah in iskali zavetje. Mnogokrat smo šli mimo Dolge Poljane, skozi Kožmane in Žapuže. Bili smo slabo oblečeni; ni bilo žab, bund in škornjev. Ob deževnih dnevih sem prišla v šolo z vodo v čevljih in po poti domov mi je pod podplati žvrcljalo: zvrč, zvrč ...

Po vojni so prišle v modo hlače tudi za dekleta in domači so sklenili, da bom nosila hlače. Posvet se je končal s sklepom, da mi jih bo naredil stric Pavle in to iz tatovih poročnih hlač. Povedali so mi o strašni nameri (zame) in jaz sem zakričala: »Hlač pa ne in ne! Ne bom jih nosila!« Toda bila sem v manjšini, zmagali so odrasli. Stric mi je vzela mero. Spominjam se blaga. Bil je prijetno mehko na dotik, črne barve s komaj zaznavnimi belimi nitkami vmes. Hlače so bile narejene, zame prehitro; in prišel je čas, ki sem se ga bala. Hočeš-nočeš, morala sem jih obleči, toda oblekla sem si tudi krilo. Preden sem vstopila v razred, sem si hlače slekla, jih stlačila v torbo in si jih oblekla, preden sem prišla domov. Tako je bil volk sit in koza cela.

Minila je zima in prišla je pomlad ter poletne počitnice. Meni pa niso dale hlače miru. Rada bi se jih znebila, toda kako? V hlevu, kjer smo imeli

prašiča, je bila v zidu luknja in stlačila sem jih v luknjo. Minilo je poletje in prišel je čas novega šolskega leta. Jaz sem na hlače popolnoma pozabila. Bližala se je zima in mama mi je rekla: »Če ne maraš ti hlače, jih bo nosila Majda.« Toda hlače ni bilo nikjer. Hlače so izginile.

Minila je zima in spet je bilo tu poletje. Mama je nekaj brkljala v svinjaku in iz luknje v zidu potegnila hlače, polne mišjih lukenj in kakcev. Takšen konec so doživele tatove poročne hlače.

Danes si mnogi, ki niso nikdar doživeli pomanjkanja, ne morejo predstavljati, kako skromno smo živeli. Pri LIDLIH, SPARIH itd. lahko zamahneš z roko, toda takrat je bil vsak košček kruha in vsak meter blaga vreden zlata!

Valentina Kogoj

Iz šolske povojne zgodovine

Gospa Lelja Rehar Sancin iz Trsta nam je poslala zanimiv dokument iz leta 1953, ki ga je našla v družinskem arhiva mame Marije Punčuh. Na njem je seznam tečajnikov RK v Vrhpolju.

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR
V I P A V A

S E Z N A M
učadnik rejnih leta 1934 in 1935

Feb-mar
1953
Tečaj RK za
zdravstveno vzgojo
ženske mladine

V i p a v a :			
1. Parlan Genevafa	rej.	1.2.1935	
2. Reide / Aleksandra / Elda	"	17.9.1935	
3. Svagelj / Viktorija / Stefa	rej.	14.12.1935	
4. Krapež / Veselava / Ovetka	"	20.8.1935	
5. Krc / Franca / Marija	"	13.8.1935	
6. Petkovec / Florija / Majda	"	16.4.1935	
7. Serjancic / Ivana / Marijana	"	12.9.1935	
8. Premar / Franca / Magdalena	"	20.2.1935	
9. Redusa / Viktorija / Danijela	"	21.9.1935	
10. Petric / Viktorija / Jozefa	"	19.10.1935	
11. Verčca / Jozefa / Rozalija	"	28.8.1935	
12. Eravtla / Anica / Stefa	"	23.12.1935	
13. Teancio / Aleksija / Marija	"	11.12.1935	Gredišce
14. Petric / Stasislava / Vera	"	16.8.1935	"
15. Kopal / Maken / Ivana	"	7.1.1935	Zezene
16. Kete / Leopolda / Marta	"	6.7.1934	
17. Lvekelj / Doroteja	"	6.2.1934	
18. Dacic	"	16.11.1934	
19. Režic / Dora / Genevafa	"	1.2.1934	
20. Petric / Bratca	"	20.12.1934	
21. Sever / Marija	"	20.11.1934	Zezene
22. Mergon / Stefa	"	23.10.1934	Nansa
23. Zančič / Helena	"	8.10.1934	

166

14. Krc / Franca / Marija
15. Reide / Aleksandra / Elda
16. Kete / Leopolda / Marta
17. Lvekelj / Doroteja
18. Dacic
19. Režic / Dora / Genevafa
20. Petric / Bratca
21. Sever / Marija
22. Mergon / Stefa
23. Zančič / Helena

Udeleženci tečaja Rdečega križa Slovenije za zdravstveno vzgojo ženske mladine, Vipava, februar - marec, 1953. Tečaj je vodila gimn. učiteljica Marija Punčuh (sedi v 1. vrsti, peta od leve)

III. Franc Saleški Krašna (1887–1946)

'Primožev gospod iz Budanj'

Za mnogimi 'sinovi s trebuhom za kruhom po svetu' se je v prevratnem času zbrisala vsaka sled: v moriji in zapletenem povratku iz Galicije in s soške fronte po prvi svetovni vojni 1914–1918; po italijanski rapalski meji po letu 1920, ki je ločila družine in zasekala živo rano v narodno tkivo; po okupaciji 1941–1945, ki je Slovenijo delila na tri dele, in med državljansko vojno; še najbolj gnojno rano pa je narodu zadal zapovedan molk o zahrbtnih ubojih tako imenovanih »narodnih izdajalcev« po »zmagi« 1945.

»V Budanjah ne vedo dosti ali nič o 'ljubljskih Krašna' ... morda pa se bo ob tem zapisu le našel kdo, ki bo na naslov Vipavskega glasu sporočil, ali v Budanjah še živijo daljni bratrance in sestrične 'ljubljskih Krašna' in koliko se zavedajo krvnih vezi z mučencem Francem Krašna, ubitim v Davči skupaj s Filipom Terčeljem 7. januarja 1946.« sem zapisala v prejšnji št. 112 Vipavskega glasa.

In pobuda je obrodila svoj sad. Oglasil se mi je Daniel Koren, po mami Pavli rojeni Krašna iz Budanj. Po besedah mame Pavle in njene sestre, tete Cite, sta imeli bratranca duhovnika. Teta Cita je imela na steni svoje sobe v domači hiši pr' Primoževih celo fotografijo Franca Krašne, novomašnika, zataknjeno v kot ene nabožne slike, sliko njegove nove maše v Trbižu. Le kako v Trbižu? Tam daleč pod Višarjami pri Ratečah na tromeji Slovenija–Italija–Avstrija! Ne pozabimo: leto 1911 je še čas Avstro-Ogrske, še čas enotnega slovenskega prostora – joj, koliko smo ga odtlej izgubili! Čas, ko se je Franc Krašna po mašniškem posvečenju 12. 7. 1911, imenovan za prefekta v Marijanišče v Celovcu, tja preselil in od tam šel ponoviti novo mašo v Trbiž. Daniel je o umorjenem duhovniku Francu Krašna prvič slišal na odkritju spomenika Filipu Terčelju v Šturjah leta 2010; stvar ga je močno spodbudila, zanimal se je in spraševal vse naokrog, a v Budanjah mu nihče ni vedel ničesar povedati. Teta in mama sta bili že pokojni. Ob zapisu o Francu Krašni decembra 2014 v Vipavskem glasu pa je Danielovemu bratu Milanu, ki je bil pogosto obiskoval teto, prvemu

šnilo v glavo, kako je Cita ob novomašniški sliki vedno znova zatrjevanja, da je na njej njen 'strnič', ona njegova 'strnička'. Daniel me je sprejel 12. maja 2015 in me pelja najprej na budanjsko pokopališče, mi pokazal že ob zid naslonjen nagrobnik svojega starega očeta, Maksa Krašna, 1880–1950, očeta Pavle (1912–1996), Cite (1917–2000), Elke (1921–2001) in Stanislava (1920–1996). V družini Krašna je bilo veliko otrok in dve dekleti sta umrli zgodaj za jetiko. Maks naj bi bil brat Ivana, duhovnikovega očeta, ki pa je bil rojen že leta 1852. Zato mislim, da je bil Maks, rojen 1880, že Ivanov nečak in prvi bratranec duhovnika Franca, rojenega 1887, Pavla in ostali pa njegovi drugi bratrance in sestrične. Dalje me je Daniel vodil do **rodne hiše Krašna, nekdanj Budanje 9, danes Budanje 123**: hrbtna stran hiše je še ohranjena, fasadna pa delno, prizidana ji je mlajša hiša, pr' (Jernejevih po domače, last drugih Krašna, katerih je v Budanjah mnogo različnih. V nekem času so se namreč 'naši Krašna' iz neznanega razloga morali izseliti iz rodne hiše Budanje 9 in so našli nov dom pr' Primoževih, danes Budanje 138: Maksovi otroci, Pavla in ostali, so otroštvo in mladost preživeli že pr' Primoževih. Jože, Maksov brat, ki je po 1900 odšel s trebuhom za kruhom, je namreč bratu Maksu prepustil hišo – verjetno že pred prvo vojno ali po rapalski meji –, ki jo je kupil z zaslužkom pri gradnji jeseniškega kraka železnice in predora Podbrdo, grajenega 1906. Tako se govori o *Primoževem gospodu Krašna*. Selitev v *Primoževo hišo*, niže in vzhodneje in v drugo katastrsko občino, Vrhpolje, župnijo

Vrhpolje, je imela za posledico, da se je zgubila sled za Krašna iz Budanj 9. Zabilisala se je sled 'za sinovi s trebuhom za kruhom po svetu' zaradi smrti, lakote in bede prve svetovne vojne in po nesreči italijanske rapalske razmejitve od 1920, ki je ločila družine in zasekala neprehodno živo rano v narodno tkivo med obema vojnama. Bratranca Jože Krašna, zidar na Jesenicah, in Franc Krašna, duhovnik na Koroškem, sta verjetno imela bližnje vezi. Jože je živel na Bledu z ženo iz Budanj, Maks v Budanjah z ženo iz Podbrda. V Budanjah pa so izgubili sled za Jožetom z Bleda in za 'ljubljskimi Krašna', zlasti za duhovnikom Francem Krašna, zahrbtno umorjenim leta 1946. Danes smo sled obnovili, kar nam veliko pomeni in za to smo Bogu hvaležni. Konec.

Daniel Koren in Marija Pegan

France Batjel

2. del

France je bil tudi vnet športnik in član več slovenskih društev v Gorici. V slovenskem kolesarskem društvu »Gorica« je bil odbornik. Takrat so priredili na Veledromu dirko v velikem obsegu, kjer se je zbralo 12 tisoč ljudi z vse dežele. Tekmovalcem se je tudi sam pridružil in od 25 krogov vzdržal 24 in dosegel drugo mesto. Prvi je bil Mozetič iz Solkana. V zadnji polrundni pa sta tekmovala skupaj z Edvardom Rusjanom, znanim letalcem, in se zaletela drug v drugega. Pri tem se je Batjel celo zgrudil in za hip onesvestil.

Batjelov oče

Ker pa je bila v tem društvu nepoštenost, je 48 članov izstopilo. Vsi so bili iz južnega dela Gorice in se odločili, da ustanovijo svoje novo društvo »Danica«, ki je za predsednika izvolilo

Franca Batjela in takoj pokazalo izredno življenjsko moč. V letu dni je imelo 250 članov. Podpredsednik je bil Mozetič, blagajnik Živec,

Motorno kolo lastnega izdelka, montirano z motorjem Sachs

Batjel s svojim izdelkom

namestnik Černigoj, tajnik Nanut, odborniki: Rednik, Slamič, Volič in Kulot. Vsi so jamčili za društveno premoženje. »Danica« je bilo vodilno kolesarsko društvo do prve svetovne vojne in ponos vse slovenske Goriške. Veliko pa je pri tem pomagal goriški športnik Edvard Rusjan, skupaj z Batjelom, uspešen dirkač, še posebej znan kot graditelj lastnega letala, s katerim se je leta 1910 v Beogradu ponesrečil. Brata Rusjan pri izdelavi letala nista bila sama. Izdatno pomoč so jima nudili goriški in mirenski obrtniki Batjel, Makuc, Mozetič in pionirji slovenskega letalstva Bratina, Nardin, Peternel ter športni tovariši iz tujine. Tudi pri izdelavi drugega letala bratov Rusjan Eda II., ki je bil tricikel tipa raca, je sodeloval France Batjel in drugi goriški kolesarski mehaniki. Goriški kolesarski klub »Danica«, ki ga je vodil France Batjel, je organiziral tudi prvi polet letala Eda V. Odbor društva se je zato sestel v takratnem znanem shajališču goriških Slovencev v gostilni pri Krancu na severnem trgu 28. marca 1910. Zanimanje za Rusjanovo prvo napovedano javno letenje je bilo izredno, saj se je zbralo 10.000 ljudi. Red na prireditvi je delala vojska. Množica je ob kratkem vzletu letala predrla kordon in obdala letalo. Nastala je velika zmešnjava med ljudmi in spet je prišel prav Batjelov avtomobil, ki je potisnil občinstvo z letališča. Žal se je ta prvi polet letala Eda V. neuspešno končal.

Fran Batjel ob kolesu (Tehniški muzej Slovenije).

Batjel - kolesar

Batjel pri balinanju

Mačarski stotnik mu je rekel »Schwindler«. Dodeljen je bil 97. polku v Radgono, kjer se je pred naborno komisijo delal, kot da ne vidi na desno oko. Poslan je bil v Gradec k okulistu. Tam je dobil »ubožno« spričevalo in poslali so ga nazaj v Gornjo Radgono, kjer so ga rabili za resna opravila, on pa je trdil, da ne vidi. Nazadnje je napil narednika, da je določil drugega na mesto njega in tako je dobil odpustnico iz vojaške službe in se vrnil v Gorico.

V njegovi odsotnosti je vse posle v Gorici vodila žena Marija in njena svakinja Justa, z delavnico pa ni bilo nič več. Gorica je bila skoraj prazna, prebivalci izseljeni. Zaradi vse hujše vojne nevarnosti je France poslal svojo družino zopet v Šempas. Stanje je bilo vedno hujše, vse je bežalo, bombardiranje, polno mrtvih civilistov. V teh razmerah je Franc postal poročevalec tedanjima slovenskima dnevnikoma Slovenskemu narodu in Slovencu. Vneto je zbiral novice in jih redno vsak dan pošiljal v Ljubljano. K njemu so prihajali ljudje in prinesli veliko novic, ki jih je sproti beležil, ponoči pa pisal poročila. Spal je v obokani

VSA DRUŽINA GABRIJELČIČ

Slovenski kolesarji so ustanavljali še društva v Mirnu, Vrtojbi, Solkanu, na Kojskem, Ajševici ter Gorjanskem. K društvu »Danica« je pristopilo še 32 članov godbenega društva iz Skrilj. Tako so se Slovenci povezali in Italijani jim niso mogli do živega.

Začetek prve svetovne vojne je Franceta prizadel in mu obrnil življenje. Njegovo tovarno »Tribuna« so zasedli vojaki 97. polka ter jo priredili za izdelovanje kisika in strupenih plinov. To so delali tri mesece, stroje demontirali in odpeljali v Ljubljano. V njegovo tovarno so začele padati italijanske granate, ki so jo spremenile v razvaline. Tudi v njegovi hiši Via del Duomo jih je bilo polno. Streha je bila vsa preluknjana od šrapelov. Zaradi varnosti je poslal družino v Šempas k prijatelju Cirilu Erjavcu. Ko je ofenziva prenehala, se je družina spet vrnila v Gorico. Tako je bilo ob vseh enajstih soških ofenzivah. Gostilno, mehanično delavnico in nekaj blaga pa je imel še vedno, čeprav je živel v pravi bojni fronti, kjer je bilo vse razdrto in opustošeno. Vojaki so mu ponujali prstane iz aluminija. Kupoval jih je in prodajal tujcem za spomin. Devetkrat je bil klican na nabor v Ajdovščino. Namenoma se je napil, da bi ga odbili od vojaške službe, a ni

Brat Pavel z družino

kar na tleh, pozneje pa v postelji. Kmalu je ostal sam ob enem vajencu, v vsem mestu pa je bilo samo 50 ljudi, vse je zbežalo. Trgovec Pičulin se je tudi preselil v njegovo klet, kjer sta si pomagala z vinom in tako lažje poslušala grmenje topov, pušk, granat in strašne noči. Zjutraj je Franc točil vino vojakom, ki so ga natakali v čutare, ko je bil škaf prazen, je natočil drugega, saj je imel v kleti 13 hektov izbornega vina. Ker sta bila tu osamljena, sta sklenila, da se umakneta. V glavnem je vse blago skrtil in zazidal prostor, blagajno je izpraznil, hišo pa je pustil odprto. Ko je tako stal na vratih, je prišel mimo »gerent mesta grof Maier« in ga je vprašal: »Kaj vi ne greste proč? Idite hitro, če ne vas bodo oni internirali«. Na kolesa sta si hitro naložila, kar se je dalo, in se odpeljala proti Šempasu, kjer je bila žena. Tu je najel voznika, ki mu je blago prepeljal v Skrilje. Nekaj blaga so naložili v Ajdovščini na vlak in odpeljali v Ljubljano, kjer je kmalu videl oglas

E. RUSIJAN

Edvard Rusijan

»Lokal se odda«. To je bilo pod Rožnikom. Ko se je pozanimal za nakup, so mu povedali, da so gospodarji na Dunaju. Plačal je najemnino za tri mesece naprej in dobil ključe. Počasi je začel preurejati, spredaj za trgovino in delavnico, zadaj pa za stanovanje, ki je bilo zelo mizerno, tesno in temno, brez okna. Vlaga je naredila svoje, zboleli so mu otroci in žena, tudi sam je dobil bule na vratu. Kuhali so na železnem štedilniku.

V tem času mu je v Vipavi umrla mama, ki je hudo trpela zaradi vojne. Madžarski vojaki so ji izropali vso hišo, sneli vrata in jih zakurili ter na dvorišču spekli ukradeno perutnino. Podlegla je živčnemu zlomu in umrla, stara 68 let, kar ga je zelo prizadelo.

Kmalu se je razširila vest, da je Gorica padla in da so naši zopet zasedli Gorico. France se je takoj podal s prvim vlakom v Postojno, naprej pa s kolesom do Vipave in čez Kromberk proti Gorici. Grozote vojne v Gorici je tako zapisal: »Toda na lepem se mi izgubi pot pod nogami. Sami jarki, jame granat, razdejanje; po jarkih pa podgane, velike spasene ostanke mrcine, na tisoče podgan, v velikih trumah skačejo po jarkih. Tu sem videl človeških trupel, a mrliški smrad je bil neznošen. Hitim, kar morem, in vlečem kolo za seboj. Kar se znajdem na goriškem pokopališču: samo razdejanje, grobovi preorani, odprti, nagrobni kamni razlomljeni, vrt miru

Hvaležno delavstvo Tribune ob Batjelovi 50-letnici leta 1925

onečaščen do golega. Prav preko pokopališča so šli bojni jarki. Vlečem se naprej. Ves drugi svet, nepoznan, strašen, neizmerno ubog. Kdo zmore popisati, kaj je ta svet doživel v tem času? Strahote so morale biti nepopisne, še kamenje bi vpilo ... Begam po mestu: sami vojaki, mnogo pijani. Pridem v mojo hišo, Via del Duomo, vse odprto, vojaki pijani.« Z grozo je ugotovil, da so mu Madžari odkrili skrivališče njegove shrambe, pili, jedli, odmaknili štedilnik ter vse raznesli. Umaknil se je na podstrešje,

Tribuna v Ljubljani po prvi svetovni vojni

Razstava izdelkov na dvorišču Tribune

pošle, zato se je takoj odpravil v Medano in tam kupil dva voza vina. V par dneh so bili sodi prazni. Točil ga je kar pri oknu. Dnevno je zmanjkalo več hektov, saj je bila to edina »gostilna« v Gorici. Ker sam tega ni več zmož, mu je prišla pomagat sorodnica Justa iz Ljubljane. Preuredil je gostilniški prostor in dela je bilo vedno več. Kupil je veliko vina in ga prodajal na debelo. Iz Ljubljane je dobil steklenice in kozarce. Ta naval pa je trajal kakih 8 dni, dokler se niso odprle še druge gostilne. Polagoma je Gorica oživela. Slovenci je niso nikdar zapustili, zato je bila skoro slovenska. »Očiščevala se je v trpljenju, kakor zlato v ognju. Kdo ji je ostal zvest v najtežjih dneh? Slovenci! Kdo je ni zapustil ob najhujši uri? Slovenci!« Tako je Batjel v svojih zapisih zaključil takratno oceno življenja v Gorici.

Kmalu je vojna jemala konec. Trumoma je drlo vojaštvo iz Italije nazaj skozi Gorico. S fronte so se vračali v trumah avtomobili, konji in goveja živina. Nad mestom je zavzel oblast Narodni svet – Narodno veče. Slovenci so pokupili narodne trakove, jih razrezali na koščke in razdelili med vojake. Vsak ga je rad vzel, kar pulili so se zanje. In so zavihrale slovenske trobojnice na goriškem gradu, na glavarstvu in na vseh slovenskih hišah. In vse te hiše, ki so imele slovensko zastavo, so Italijani zapisali v črne bukve, tudi Batjelovo. Po mestu so stražili srbski ujetniki in slovenski planinski polk, ki je prišel do Piave na pomoč Gorici. Imeli so celo konjenico najboljših konj. Slovenci so bili tedaj veseli, da niso vedeli, kaj početi od sreče. Toda to veselje je trajalo komaj tri dni. Narodni svet je izdal oglas, podpisal ga je dr. Podgornik. Ti plakati so bili nalepljeni po mestu in Slovenci so postajali potrti. V mesto so počasi lezli Italijani in peti dan so morali naši vojaki zapustiti

vso noč poslušal vpitje pijanih Madžarov in zapisal: »Italijani so bili tu nad eno leto, pa niso odkrili te moje shrambe, Madžari so jo pa izvohali koj prvi dan.« Imeli so konje kar v njegovi kleti. Sam ni mogel nič narediti, zato se je odpravil na policijo po pomoč. Pa je tam našel samo tri policaje za vse mesto. Končno je le dosegel, da so policaji pregnali Madžare iz njegove hiše. Kmet iz Skrilj mu je dal svojega sina, da mu je pomagal narediti malo reda. Skupaj sta točila vojakom vino in to samo tistim, ki so imeli steklenice.

V enem dnevu so zaloge vina

»TRIBUNA« F. B. L. izvarna dvokolesa, stroških vozilov in delov Ljubljana

Dvokolesa (Fahrräder)

Model 1. Dvokolesa kolesa s delno prenosilno in prostorno konstrukcijo.
Model 2. Koli gorila, najlažja kolesa tipa s hromirano površino.
Model 3. Koli gorila, najlažja kolesa tipa s hromirano površino in vzgledno izvedbo.
Model 4. Koli gorila, najlažja kolesa tipa s hromirano površino in vzgledno izvedbo.
Model 5. Koli gorila, najlažja kolesa tipa s hromirano površino in vzgledno izvedbo.
Model 6. Koli gorila, najlažja kolesa tipa s hromirano površino in vzgledno izvedbo.

Oglaševanje izdelkov 1931

Otroški vozički najnovjših modelov
Dvokolesa, motorji, triciklji
Šivalni stroji pogrešljivi

Po zelo nizki ceni! Cenik franko!

»TRIBUNA« F. BATJEL, LJUBLJANA, Karlovska cesta 4.
Podružnica: Maribor, Aleksandrova cesta 26.

Oglaševanje izdelkov Tribune

Gorico. Zbirali so se zgodaj zjutraj na Travniku in prišlo je v mesto mnogo deklet s cveticami za naše fante. Ljudstvo jim je ginjeno klicalo: »Zbogom! Na svidenje!« Vsa slovenska Gorica je jokala in s strahom pričakovala težkih dni, morda še hujših kakor smo jih pretrpeli v vojni. In res so kmalu začeli trgati table s slovenskimi napisi in Bog varuj, da bi kdo imel kak slovenski znak.

»Življenje v Gorici je postajalo neznosno, pritisk novih gospodarjev je bil od dne do dne hujši. Imel sem kravo, a ker nisem naznanil telička na magistrat, sem moral plačati kazen! V oknu sem imel lepak, a ker ni bil kolkovan, kazen! Otroke mi je posebej poučevala domača učiteljica – zopet kazen. Nazadnje so mi vzeli še gostilniško koncesijo, ker sem bil Slovenec.« Tako je naš France občutil na lastni koži italijansko nadvlado v Gorici in sklenil, da jo zapusti.

(se nadaljuje)

Magda Rodman in Peter Jerin

IZ NAŠE OBČINE

Praznovanje občinskega praznika v Vipavi

Ob občinskem prazniku, ki je bil letos z majhnim zamikom 1. julija, je bila v Lanthierijevem dvorcu slavnostna seja in podelitev priznanj. Prisotne je najprej nagovoril župan **Ivan Princes**, slavnostni govornik pa je bil **Miroslav Mozetič**, predsednik ustavnega sodišča. Navzoče pa je nagovoril tudi predsednik države **Borut Pahor**. Praznovanje je pevsko obogatil nastop okteta Castrum iz Ajdovščine, ki je zapel Zdravljico in nekaj lepih slovenskih pesmi. Zvečer se je praznovanje nadaljevalo s predstavitvijo opere Traviata v izvedbi Ljubljanske opere na novem prireditvenem prostoru za Lanthierijevem dvorcem.

Župan Ivan Princes je v svojem govoru povedal:

Čenjene gostje, spoštovani gostje, nadvse lepo in prisrčno pozdravljeni predsednik Republike Slovenije, gospod Borut Pahor, predsednik Ustavnega sodišča Republike Slovenije, g. Miroslav Mozetič, gospa poslanka ga. Eva Irgl, poslanec g. Jernej Vrtovec, varuhinja človekovih pravic ga. Vlasta Nussdorfer, državni svetnik, g. Tomaž Horvat, predstavniki cerkve, župani sosednjih občin, vsi navzoči, občanke, občani dragi vsi vabljeni, ki ste si vzeli čas, da skupaj svečano obeležimo praznik občine Vipava.

Veseli me, da vas letos lahko pozdravim v še bolj dograjenem dvorcu Lanthieri kot lansko leto. Prej, obnovljenemu rezidenčnemu poslopju, se je sedaj pridružil še preostali del zgradbe in čudovit atrij. V ta cilj je bilo vložena veliko truda, finančnih sredstev in seveda znanja. In ravno znanju bo v celoti namenjen ves dvorec. Univerza iz Nove Gorice, ki je tu, v Vipavi, našla svoj dom, bo razprostrla svoja krila znanja in znanosti tudi v preostala krila stavbe. Sova, simbol Univerze, obenem tudi modrosti, znanja in tradicije, ima velike oči. Velike oči lahko simbolizirajo marsikaj. Radovednost otroških oči, lepoto iskrenih oči v medosebnih odnosih, oči kot ogledalo duše ...

Je pa tudi res, da ima strah velike oči. Vendar v naši občini nimamo navade, da bi strahu dajali možnost, da postane ovira razvoju. Tako v malih kot velikih projektih si raje zastavimo natančen cilj in se usmerimo proti njemu. Ta način delovanja nam je omogočil, da se morebitni dvomi vedno razblinijo in pot nas vodi do uspeha.

Naša občina, v kateri domujeta vzgoja in šolstvo: od vrtca, osnovne šole, Ciriusa, VDC-ja, vojaškega šolskega centra, škofijske gimnazije, se je pridružila še znanost v okviru univerze.

Zanimiva misel, ki sem jo nedavno prebral, pravi:

»Znanost, ki jo prav razumemo, ozdravi človeka prehudega ponosa, zakaj pokaže mu njegove meje.« Temu lahko zagotovo pritrdimo, saj človek z novimi spoznanji uvidi, da še mnogo tega ne ve, da je še ogromno neodkritega. In tu trčimo na ugotovitev, da sama znanost ni dovolj, da obstaja še vzporedni svet izza človekovega razuma in dojetanja. Kot pravijo: čudež se ne zgodi v nasprotju z naravo, temveč v nasprotju s tem, kar nam je o naravi znano. Še sam Isaac Newton, priznani matematik in fizik, je ponoči raziskoval svet ezoterike in proučeval tudi Biblijo v upanju, da bo našel biblijsko kodo.

Spoštovani!

Naravne, fizikalne pa tudi »državnozbornske« zakone je treba spoštovati in v skladu z njimi živeti. Živimo tako v naravi kot družbi, kjer vladajo določene zakonitosti.

Leta 1991 je bila naša naravna in družbena zakonitost težnja, da se osamosvojimo in postanemo svobodni. V spomin na to, danes obeležujemo občinski praznik Občine Vipava. Domačini smo se postavili pred tanke jugoslovanske armade z namenom, da postanemo sami svoji. Nekaj vode je že preteklo od tedaj, marsikaj je bilo doseženo. A resnično svobodni bomo tedaj, ko bomo osvobojeni v svoji notranjosti, ko bomo pretrgali spono nesoglasij in dosegli osvoboditev svojega notranjega duha.

Slovenski narod je znal pokazati složnost, ko se je moral zoperstaviti zunanjemu sovražniku, zato mora vsak posameznik poskušati premagati še samega sebe, da ne bomo med seboj »notranji« sovragi.

Ne dopustimo, da zaradi, resda težkih in včasih neodpušljivih dogodkov iz zgodovine, med seboj gradimo zidove. Vsak ima glede tega svojo resničnost, zato ni za pričakovati, da se bo to kaj spremenilo. Bolj kot bomo žvečili, bolj bo vse skupaj postajalo brez okusa, neokusno.

Znali smo se veseliti padca berlinskega zidu, še bolj bomo lahko veseli, če nam bo uspelo porušiti naše notranje obzidje. Zakaj bi občudovali Nemčijo, Evropo ... če smo lahko ponosni na to, kar dosežemo doma, v domovini?

Priznanja Občine Vipava za leto 2015

Občinsko priznanje PLAKETA se podeli g. **Aleksandru Hrovatinu**, gospodarju velike kmetije iz Dupelj

Aleksander je že v otroštvu pokazal veliko veselje do dela na kmetiji; njegov oče je zato sledil njegovemu navdušenju in ljubezni do kmetovanja. Skupaj sta skrbela za širitev kmetije, dograjevala gospodarska poslopja, dokupovala kmetijska zemljišča ter večala stalež govedi.

Leta 1984 je Aleksander kot mlad gospodar prevzel vodenje kmetije. Z ženo Lidijo in tremi otroki se je vnema do dela nadaljevala, tako da je družina z lastno zemljo in mnogimi hektarji, ki jo imajo v najemu, marsikomu za vzgled.

Aleksander je kljub dobesedno garanju na lastni kmetiji vedno pripravljen priskočiti tudi drugim na pomoč, tako z mehanizacijo kot lastnim časom, izkušnjami in trudom.

Plaketa, ki jo prejme g. Aleksander, je izraz hvaležnosti občine do ljudi, ki dnevno dokazujejo, da je vipavska gruda vredna, da se z njo trudimo, na njej živimo in preživimo.

Spoštujmo domačo zemljo, pridnega kmeta in gospodarja, zdravo hrano in vse, kar nam ponuja narava, ki je v našem območju še dokaj neokrnjena.

G. Aleksandru čestitamo in mu še za naprej želimo dobro letino in široko srce z mislijo:

»O, prelepa je zemlja, ta božja in vredna, da si dobrovoljen na njej.« (*Ludwig Heinrich Christoph Holty*)

Občinsko priznanje PLAKETA se podeli **Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava**

CIRIUS Vipava je bil v svojem dolgoletnem uspešnem delovanju doslej že dvakrat nagrajen z občinskim priznanjem. Leta 1996 s plaketo, leta 2005 pa z najvišjim občinskim priznanjem.

Ob častitljivem jubileju, 50-letnici, pa mu občina s podelitvijo plakete znova namenja pohvalo, saj se je ustanova vseskozi razvijala, posodabljala in dopolnjevala svoje strokovne programe, tako s šolskega kot tudi zdravstveno-terapevtskega, torej širšega rehabilitacijskega področja.

Ustanova je postala tudi Učni zavod za visokošolski študijski program fizioterapije, želi pa postati še Učni izobraževalni zavod za dijake, študente in specializante različnih smeri študija.

CIRIUS sodeluje z invalidskimi podjetji za usposabljanje kot del programa zaposlitvene rehabilitacije ter Centri za socialno delo za opravljanje družbeno koristnega dela.

Pogledi vodstva in zaposlenih so usmerjeni v prihodnost; trudijo se za vzpostavitev povezav z javno mrežo šol in vrtcev, da bi s svojimi komplementarnimi in rehabilitacijskimi programi postali osrednja institucija v regiji v smislu podporne oblike dela.

CIRIUSU iskreno čestitamo in želimo še obilo razvoja z mislijo:

»Bodočnost se ne spozna, ampak ustvari.« (*Stanislaw Brzozowski*)

Občinsko priznanje PLAKETA se podeli družbi **ŠRAML d.o.o.** iz Podnanosa

Znano je, da se vsaka pot začne s prvim korakom. Tako je tudi sedaj družinsko podjetje začelo skromno, kasneje pa se razvijalo in dandanes dosega zavirljive rezultate.

Vse skupaj se je začelo z izdelovanjem pnevmatskih stiskalnic za grozdje, ki pa so zaradi kvalitete kmalu osvojile ne samo domači, marveč tudi tuji trg. Podjetniška žilica in želja po nadgradnji svojega znanja je brata Šraml – Nika in Avgusta – vodila k širitvi novih izdelkov, zato sta začela razvijati stroje za predelavo raznovrstnega sadja v sok, na način, da je bil le-ta brez konzervansov polnjen v embalažo. V letu 2003 je družba iz oblike »samostojni podjetnik« prerasla v Šraml d.o.o. Povpraševanje po njihovih izdelkih se povečuje, sinovi bratov Šraml pa z znanjem in trudom še dodatno prispevajo k uspešnosti podjetja.

Danes zaposlujejo kar 32 delavcev in tako režejo kruh številnim domačim družinam, na kar smo v teh kriznih časih lahko še posebej ponosni. Poleg tega družba nudi prakso marsikateremu dijaku in študentu, ki kasneje z veseljem postane zaposlen pri njih.

Občina Vipava je ponosna na ljudi, ki kljubujejo težkim časom, zato družbi Šraml d.o.o. ob podelitvi plakete izreka čestitke z mislijo:

»Da nastane mogoče, je treba vedno znova poskušati nemogoče.« (Herman Hesse)

NAZIV ČASTNI OBČAN se podeli upokojenemu duhovniku **g. Jožku Bercetu**

G. Jožko Berce je 39 let služboval v Vrhpolju kot dušni pastir. Z izrednim čutom za vse, kar je lepega, je zaznamoval generacije Vrhpoljcev tudi izven cerkvenih zidov. Pripravljaj je duhovne vaje, organiziral mladinska srečanja, pa tudi srečanja zakonskih skupin. Trudil se je, da bi mlade družine ostajale v domači vasi, širil ljubezen do gora ter organiziral številna romanja. Povezan je bil z misijoni ter poskrbel za zbiranje sredstev zanje.

Obelodanil je dogajanje okrog rimske bitke pri Mrzli reki ter v spomin temu nad Vrhpoljem postavil Teodozijev križ.

G. Jožko Berce je ves čas izkazoval izrazito ljubezen do slovenske besede, glasbe in kulturne dediščine. Vseskozi je skrbel za župnišče, orgle, zvonove, vzdrževanje cerkve in v to dejavnost rad vključeval krajane in društva. Ljudje so mu radi priskočili na pomoč in zato se je v vasi ustalil rek: »GOSPUD, ni problema.« Krona njegovih del v čast Bogu pa je nedvomno postavitev Rupnikovega mozaika v domači cerkvi, ki ga že obiskujejo mnogi iz Slovenije kot tudi tujine.

Gospod Jožko, v naši občini se Vam želimo zahvaliti za Vaše dobro delo, zato Vam podeljujemo občinsko priznanje NAZIV ČASTNI OBČAN. Tako Vas bomo kljub temu, da ne stanujete več tu, ohranili kot našega občana za vse večne čase.

Nam vsem skupaj pa naj bo razmislek beseda iz Svetega pisma:

Ko gledam nebo, delo tvojih prstov, luno in zvezde, ki si jih utrdil: Kaj je človek, da se ga spominjaš, sin človekov, da ga obiskuješ? Naredil si ga malo nižjega od Boga, s slavo in častjo si ga ovenčal. Dal si mu oblast nad deli svojih rok, vse si položil pod njegove noge: vse ovce in govedo, in tudi živali na polju, ptice neba in ribe morja, vse, kar se giblje po morskih stezah.

Gospod, naš Gospod, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji! (Sveto pismo, Psalm 8, 4–10)

Najvišje občinsko priznanje PRIZNANJE OBČINE VIPAVA se podeli trgovskemu podjetju **FAMA d.o.o. Vipava**

Podjetje FAMA d.o.o. Vipava letos praznuje 25. obletnico rasti in uspešnega poslovanja. Od ustanovitve v letu 1990 v garaži na Vojkovi ulici v Vipavi vseskozi povečuje obseg poslovanja in ima tako že več kot 100 zaposlenih. FAMA ima dve osnovni dejavnosti, in sicer veleprodajo in maloprodajo. Sektor veleprodaje ima centralno skladišče v Vrhpolju, odkoder oskrbuje 720 zunanjih kupcev, največ s področja Primorske, sicer pa tudi iz širše Slovenije, obenem tudi iz Italije in Hrvaške.

Nakupovalna centra ima locirana v Vipavi in Sežani, poleg tega pa obsega še verigo 24 lastnih in franšiznih podeželskih marketov od Trente do Pobegov pri Kopru. Pred kratkim odprti market v Logatcu pa je njihov prvi market izven Primorske.

Fama uspeva kljubovati velikim trgovcem, ker ima posluš za podeželske ljudi, saj ohranja vaške trgovine, ki so marsikateremu starejšemu edina možnost za nakup.

Podjetje se je v poslovno politiko zapisalo kot izjemno prijazno podjetje, ki diha in živi z ljudmi in okoljem. Fama je glavni sponzor članske ekipe NK Vipava, glavni pokrovitelj Vipavske trgatve pa tudi številnih manjših prireditev v občini in širše na Primorskem, vsako leto pa pustno dogajanje popestri z zdaj že tradicionalnim prihodom kurentov, ki preženejo zimo in napovedo lepše, pomladne čase.

Fama je v rimski mitologiji boginja poosebljenega glasu, govornice, novic.

Danes v prenesenem pomenu besede pomeni fama govornico, dober ali slab (ljudski) glas.

Na današnji občinski praznik je dobra novica ta, Fama d.o.o. Vipava zasluženno prejme najvišje občinsko priznanje PRIZNANJE OBČINE VIPAVA in ta dober glas naj se širi tja daleč v deveto vas.

Čestitamo!

**Po predlogih predlagateljev pripravila:
Helena Kobal**

Zahvala

V imenu Občine Vipava se iskreno zahvaljujem za ves vložen trud in napor vseh prostovoljcev, ki ste celodnevno in pozno v noč pomagali pri postavitvi odra in ureditvi prireditvenega prostora za operno predstavo LA TRAVIATA.

Občina Vipava je lahko ponosna na svoje domačine, članice in člane društev, ki jim ni nič pretežko.

Iz srca vam hvala.

Mag. Ivan Princes, župan

Vipava kot zgled in vabilo

Kaj nas je članice krožka Peripatetika na Univerzi za tretje obdobje v Novi Gorici z mentorico Marijo Mercina zvalilo na letošnji končni izlet v Vipavo?

Nekatere med nami imajo vipavske korenine, prav vse pa nas je obisk tega kraja zamikal, ker velikokrat beremo o različnih prireditvah, pa tudi o drugih, bolj gospodarsko obarvanih prizadevanjih in dosežkih. Skratka, radovedne smo bile, kako se lahko v tako majhni občini srečno prepletajo naravne lepote, kultura in civilizacija, preteklost in sedanja prizadevanja.

V krožku Peripatetika že drugo desetletje razvijamo kulturo govora in pogovora. V tem času se je v njem zamenjalo precej slušateljev, sorazmerno novo je tudi ime krožka, stalnici v njem pa sta ostali spoznavanje prostora, v katerem živimo, in zanimivih osebnosti. Ime Peripatetika smo neskromno prevzele po Aristotelovi šoli v

Atenah, za katero je bilo značilno učenje s pogovorom in sprehodi. Zato veliko beremo, vabimo pa tudi zanimive goste, da pridejo k nam, ali pa jih obiskujemo. V Vipavi smo združili oboje. Župan Ivan Princes je bil tako razumevajoč, da nas je sprejel in se pogovarjal z nami, pri spoznavanju Vipave pa nas je vodil g. Jožef Kebe. Gospa Magda Rodman, ki smo jo pri Peripatetiki že spoznale (in brale) v Vipavskem glasu in njenih književnih delih – *Moj dom in moj rod ter Rastemo iz korenin* –, nas je na koncu povabila v svojo prijazno kuhinjo.

Med ogledom Vipave

Na sprejemu pri županu Ivanu Princesu

Nekajurno srečanje z Vipavo nas je zelo obogatilo.

– Župan Ivan Princes je bil prepričljiv s svojo stvarno predstavitev vipavske občine in vizije njene prihodnosti. Občudovali smo ga, ker zna to povedati tako kratko in jasno.

– G. Jožef Kebe nas je vodil k izvirov Vipave, po trgih in ulicah, kjer nam je z besedo oživil sedanje in nekdanje življenje Vipavcev, nam razkazal Lanthierijev dvorec in kapelo, Kebetovo hišo z etnološko zbirko,

Vedno občudovan Plečnikov spomenik na trgu

cerkev svetega Štefana in nazadnje še Lavrinova sarkofaga na pokopališču.

— Na vsakem koraku te zanimive poti smo lahko občudovali ne samo zanimivosti, temveč tudi skrb Vipavcev za lepoto kraja in kulturno dediščino, pa tudi odlično pripravljenost vodnikov vipavskega TIC-a za njihovo pomembno delo. Oba, tako g. Jožef Kebe kot ga. Magda Rodman, svoj kraj predstavljata z ljubeznijo in dobrim poznavanjem.

Vse, kar smo o Vipavi že vedeli, smo ta dan osvetlili z novimi doživetji in spoznanji.

Vipava, še bomo hodili po tvojih ulicah, poslušali vodo pod tvojimi mostovi in prisluhnili Vipavcem, ki so upravičeno ponosni na svoj Trg.

Mag. Marija Mercina

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

Zaključna prireditev Škofijske gimnazije Vipava

Da sodobnemu človeku čas izjemno hitro teče, je že vsem znana in skorajda obrabljena misel. Žal pa še kako resnična. Ne gre zgolj za to, da smo vsako leto starejši – kar resnično skrbi, je, da si enostavno ne dovolimo več,

Prejemniki zlatega priznanja ŠGV za šolsko leto 2014/2015.

da bi nam bilo za trenutek dolgčas, da bi se čas vsaj za sekundo, čeprav zgolj navidezno, ustavil. Ko bi se nam to lahko, bogne daj, zgodilo, v grozi pred dolgočasjem odbrzimo k najboljšim prijateljem računalniku, televiziji ali pametnemu telefonu. Knjig v tej »elitni« družbi že davno ni več.

Šolsko leto, ki mu v teh dneh mahamo v slovo, je najprej dokaz prvega – kako neizmerno hitro mine eno šolsko leto, je pa tudi priložnost, da si namesto zgoraj omenjenih prijateljev v počitnicah vzamemo čas za tiste »ta« prave, žive – za druženje in pogovor.

Na Škofijski gimnaziji Vipava smo šolsko leto 2014/15 končali tradicionalno z

zaključno prireditvijo, s katero po eni strani poskrbimo, da se v kulturnem programu predstavijo mladi glasbeni talenti, predvsem pa želimo javno čestitati vsem tistim dijakinjam in dijakom, ki so se v minulem letu najbolj izkazali na različnih področjih.

Število tistih, ki jim slovesno podelimo zlata priznanja, je v zadnjih letih vedno več, kar je seveda zelo razveseljivo, saj dokazuje, da mladi poleg obveznega šolskega dela radi in uspešno delujejo tudi na drugih področjih. Takih je bilo letos kar 45, priznanja pa so jim podelili ravnatelj Vladimir Anžel, rektor Slavko Rebec in generalni vikar pri Škofiji Koper, mag. Jožef Koren. Med nagrajenci še posebej izstopa dijakinja Martina Lokar iz 2. a – državna prvakinja v tekmovanjih iz logike in razvedrilne matematike, zlata tudi na tekmovanjih iz naravoslovja, matematike in kemije (in še bi lahko naštevali), poleg tega pa si je prislužila udeležbo na mednarodnih olimpijadah: evropski dekliški olimpijadi v Minsku (EGMO) in mednarodni naravoslovni olimpijadi v Celovcu.

Izjemna Martina Lokar, druga z leve.

Naš mladi in uspešni lokostrelec.

spremembe: ravnatelju Vladimirju Anželu bo kot pomočnik ravnatelja pri vodenju ustanove pomagal mag. Alojz Grahor.

Pravijo, da so spremembe dobre – verjetno je to dobra tolažba za trenutke, ko nam je težko. Tudi slovo od sodelavcev ni lahko, pa naj smo tisti, ki ostajamo, ali oni, ki odhajajo. Rektor Slavko Rebec je na zaključni prireditvi tako strnil svoja občutja:

Gospod rektor Slavko Rebec.

da ste mi zaupali in sledili /.../

/.../ Šola je velik „mehanizem“ s številnimi koleščki. Pri vrhu smo jih letos nekaj zamenjali in preuredili. A ta „mehanizem“ se vrti naprej in vrti se ne samo zaradi koleščkov pri vrhu, ampak zaradi vseh in vsakega posebej /.../«

Odrezala se je odlično, saj je na naravoslovni olimpijadi dosegla srebrno priznanje.

Odličnost pa je dokazal tudi naš dijak Rok Bizjak, ki se je prav na zaključno prireditev vrnil s prvih evropskih športnih iger v Bakuju, kjer je v lokostrelstvu za las zgrešil stopničke. Na ta izjemen dogodek bo ravnatelj spominjala uradna majica slovenske reprezentance, ki mu jo je Rok podaril.

Letošnje zaključne prireditve, ki jo je režiral prof. Igor Hodak, pa se bomo poleg lepih glasbenih nastopov ter izjemnih dosežkov naših dijakinj in dijakov, verjetno najbolj spominjali po tem, da sta se od naše ustanove poslovila gospod Slavko Rebec, naš rektor, in gospod Marko Rijavec, kaplan v dijaškem domu: prvi bo v prihodnje skrbel za pastoralo pri Škofiji Koper, drugi pa odhaja na študij v Rim, mesto kaplana v dijaškem domu pa bo predal mag. Ivanu Likarju.

Tudi šola bo z odhodom rektorja Slavka Rebeca doživela spremembe:

Slovo od kaplana Marka.

» T u d i

zame osebno to šolsko leto ni bilo „še eno“, ampak „to“, saj se z njim izteka moje bivanje na ŠGV in ena etapa življenja.

Ob prihodu sem sem si zastavil nekakšno geslo: V šoli je lahko tudi lepo.

Zavedal sem se in se sedaj še bolj, da šola je šola. Ni ji mogoče vzeti določene zahtevnosti in obremenitve. Lahko pa je v njej tudi lepo, kadar smo povezani, odgovorni, iskreni, požrtvovalni, kadar si zaupamo. Kadar skupaj verujemo.

Vsa leta in vsak dan sem skušal med vami živeti v tem stilu. V kolikšni meri mi je uspevalo, pa presojajo prepuščam vam /.../

/.../ Po svoje se mi zdi simpatično, ker je moj prihod na ŠGV bil „mehak“, tako kot je odhod.

Pred prihodom na mesto rektorja ŠGV sem vodil dneve duhovnosti za dijake te šole.

Moja nova zadolžitev v škofiji bo vključevala tudi spremljanje šole in v zraku ostajajo prošnje za sodelovanje na kakšnem projektu. Bomo videli, kako bo. Ključek za kavo bi rad ohranil, saj bi še kakšno spil z vami.

Vsekakor pa od tu odhajam z veliko hvaležnostjo v srcu za teh 12 let in za vse ljudi, ki ste v tem času hodili delček vaše življenjske poti z menoj. Hvala vam, da ste me sprejeli, mi bili tovariši in zaupniki in

Bojana P. Kompara

Še eno šolsko leto je minilo

Poletne počitnice, težko pričakovani dnevi. Ob teh besedah se odrasli spomnimo potepanja, morda obiskov, pomoči pri delu, oglašanja skržatov, igranja ob vodi ... Kaj pa naši učenci? Upam, da počitnic ne povezujejo le s poležavanjem, z računalniki, z vožnjo z motorji brez čelad ...

Gotovo si je treba vzeti čas za sprostitev, saj velja, da so šolske obveznosti naporne. Sama večkrat mislim, da je naporno usklajevanje raznolikih dejavnosti, da so naši učenci pogosto bolj »prenasičeni« kot utrujeni. Mladim športnikom ni bilo težko hoditi skoraj vsak dan na treninge, ker jih športne igre veselijo, pa v družbi je tudi lepo. Veliko truda so letos vložile košarkarice, veliko ur so prebile z žogo in uspeh ni izostal. Ponovno so postale državne prvakinja, tudi mlajše deklice so sledile njihovemu zgledu in si na finalnem tekmovanju v Murski Soboti priigrale tretje mesto.

Spomladanski meseci so bili polni dejavnosti: športni, naravoslovni, tehniški in kulturni dnevi. Vsako leto znova se zvrstijo in zgostijo te dejavnosti v aprilu in maju. Nekaj pripomore nestanovitno vreme, nekaj pa tudi neposrečeno načrtovanje. Trudili smo se, da bi to izboljšali, pa nam ni najbolj uspelo.

Učence smo peljali na Čaven in na Javornik, imeli smo atletska tekmovanja in podelili precej medalj, ogledali smo si sadovnjake in morsko obalo, spoznavali lepote Krasa in skrivnosti kraškega podzemlja. S petošolci smo se podali vse do prepadnega ostenja Julijskih Alp v Trenti, šestošolci so prišli do geografskega središča Slovenije. Sedmošolci so si ogledali Trubarjevo domačijo, kočevske gozdove in se sprostili še v Dolenjskih Toplicah. Učence osmega razreda je navdušil slap Savice, le devetošolci so šli tudi malo na tuje in obiskali avstrijsko Koroško. Še raftanje po Soči, plavanje v bazenu v Ajdovščini ... kaj pa resno delo?

Učenci šestega in devetega razreda so preverjali svoje znanje z nacionalnimi testi. Rezultati so pomembni za posameznike in za učitelje. Zadovoljstvo z rezultati je individualno občutje – vsak zase ve, koliko se je resnično trudil, koliko je bil nezbran – splošno pa z znanjem ne moremo biti zadovoljni. Kot bi nam Slovencem manjkala iznajdljivost, smo bralno nespretni? Ali pa so besedila v testih preobsežna? Vsakega nekaj, še več pa dela v prihodnosti, da to izboljšamo.

Po številu bralnih značk sklepam, da naši učenci še berejo knjige. Tudi po zlatem priznanju za raziskovalno nalogo iz zgodovine lahko sklepam, da jim iskanje in zapisi pričevanj o minulih časih niso tuji. Vsako leto proučujejo pretekle dogodke v domačem kraju. Letos jih je zanimalo, kako so otroci pomagali vojakom v prvi svetovni vojni.

Ponosna sem tudi na mlade čipkarice, ki so svoje izdelke razstavile v šolski avli. S prepletanjem niti, postavljanjem bucik in pretikanjem »klinčkov« ustvarjajo prave umetnine. Tudi likovniki ustvarjajo lepe risbe, slike in makete; naravoslovci so vzgojili vrsto sadik in skrbijo za živalice, pa še mlade kuharske mojstre naj omenim, ki poskrbijo, da v šoli zadiši po domačih jedeh.

Otroški pevski zbor Poke je na regijskem tekmovanju osvojil zlato priznanje, mladinski pevski zbor je z zborovodkinjo ponesel ubrano petje iz Vipave po širni Sloveniji. Skupno so v večtisočglavem zboru mladih zapeli na Glasbenem boom-u v Mariboru. Pred državnim praznikom so v sicer deževnem večeru prepustili burji, da je ponesla njihove slovenske pesmi do naših src in domov.

Kaj pa je najlepše v šoli? Sošolke in sošolci ali to, da se vsako leto junija konča (in septembra začne)? Za drugošolce sta bila najlepša dneva, ko so bili brez mame in očka na Nanosu. V lovski koči so si lepo uredili ležišča (koliko so spali, ne vemo), igrali in zabavali so se zagotovo. Spoznali so vrsto cvetlic in živali, si ogledali gozd in uživali. Vsem želim, da bi imeli veliko podobnih prijetnih spominov na šolo! Pa naj bo to naloga za prihodnje šolsko leto – vsak naj si zapomni vsaj eno prijetno šolsko dogodivščino in Mladi Vipavec (šolsko glasilo) bo debela knjiga.

Namesto pozdrava pa: »Bodi dan na dan vesel,

smej se, vriskaj, pesmi piskaj,

pa lahko boš srečo ujel.« (F. Milčinski - Ježek)

Saj za to so počitnice.

Alenka Nussdorfer Bizjak

Pa pogledjmo, kako so bili aktivni osnovnošolci iz Vipave in Podnanosa ter njihovi učitelji in mentorji:

Obisk Primoža Suhodolčana

V kulturnem domu je učence nasmejal pisatelj Primož Suhodolčan. O njegovem obisku je Lorna Krečič napisala: »Na oder je stopil starejši, srednje visok, nasmejan gospod. Bil je preprosto oblečen, majica, kavbojke. Začel je zbijati šale eno za drugo. Šalil se je iz vsega, tudi na svoj račun jih je kar nekaj stresel iz rokava.«

Srečanje s Francem Černigojem

Učenci 4. in 5. razredov so se udeležili srečanja s pesnikom in zbirateljem ljudskega slovstva Francem Černigojem. Navdušil jih je s pripovedkami, ki so mu jih zaupali ljudje z Gore.

Stari Egipt – zakladnica čudes

Več kot 60 učencev je reševalo kviz o starem Egiptu. Na vipavskem pokopališču so raziskovali sarkofaga. G. Tomaž Hrovatin jim je povedal veliko zanimivega o Lavrinovih ter obnovi grobnice.

Zborovski bum 2015

V Ljudskem vrtu v Mariboru je potekal največji pevsko-plesni dogodek mladih v Sloveniji – Zborovski bum 2015. Med 7000 mladimi so bili tudi pevci OŠ Vipava.

Posebna čast je bila namenjena zborovodkinji gospe Zvonki Starc. Bila je častna dirigentka tega velikega dogodka.

Zaključek šolskega leta na Nanosu

Učenci 2. razredov so ob koncu šolskega leta dva dni preživeli v naravi na Nanosu. Odkrivali so rastline in male živali, opazovali nočno nebo, poslušali zanimivo zgodbo o »nanoškem Štefku«...

Boštjan Jež jim je predstavil poklic gozdarja, gozdna drevesa in gozdne živali.

Zgodil se je Sončev mrk

Učitelj fizike Saša Krapež je o opazovanju Sončevega mrka med drugim zapisal: »In Sonce je vžšlo, tako kot že nič koliko krat pred tem. Edina težava je bila, da je s Soncem nad Vipavo prišel tudi oblak ... Vendar smo imeli srečo v nesreči. Oblak je bil ravno prav prosojen, da smo občasno skozi njega s prostimi očmi zagledali obris Sonca. Tako smo lahko opazovali Sončev mrk kar s prostimi očmi, kar je ob jasnem vremenu nemogoče in prenevarno. Bilo je astronomsko in nepozabno.«

Medgeneracijski pohod

Športni dan, ki so ga organizirali učenci 2. razredov in učiteljici Savica in Nadja, je združil kar tri generacije: učence, njihove starše in stare starše. Odpravili so se na Plaz.

Na kolesarskem izletu

Sončni pomladni dnevi so kot nalašč, da se usedemo na kolo in poskrbimo za svoje telo in duha ter aktivno preživimo prosti čas. Z zdravim življenjskim slogom OŠ Vipava in Športnim društvom FIT FORMA Vipava so se odpravili na kolesarski izlet po Zgornjevipavski dolini.

Šola Podnanos z roko v roki s krajevnimi društvi in organizacijami

Prvi vikend po veliki noči je s četrto razstavo Izpod pridnih rok Šembidcev ponovno pokazal, da se tradicija ročnih del v Podnanosu pridno nadaljuje. Na ogledje bila postavljena razstava ročnih del, ki so nastala pod spretnimi prsti majhnih in odraslih domačinov.

Učenci 5. razreda so razstavi dodali posebno humanitarno sporočilo, saj so sešili lutke, ki so predstavljale osebnosti iz različnih držav sveta.

CIRIUS VIPAVA PUŠČA ODTISE ŽE 50 LET

Praznovanje 50. obletnice Centra za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava

*»Naša hiša je zelo velika,
naše hiše se nebo dotika,
naša hiša ima srce
in tako veliko je.«*

Naša hiša – Cirus Vipava je res zelo velika. Raste že 50 let, zunaj in znotraj. Njeno srce so otroci s posebnimi potrebami in zaposleni, ki skrbijo za njihovo izobraževanje, usposabljanje in rehabilitacijo. Oboji ji dajejo utrip, da pušča odtise najprej na njih samih, nato pa še v okolju, katerega del je.

Praznovanje visokega jubileja Cirus Vipava je potekalo med 1. in 6. junijem 2015 kot petdnevni festival pod skupnim naslovom *Pustimo odtis*. Pet dni – vsak dan za eno desetletje, vsak dan s svojim odtisom. Vanj smo bili vključeni vsi iz naše hiše, obogatili pa so ga številni gostje. Pestro dogajanje je preseglo zidove centra in se preselilo tudi na Zemono, v Škofijsko gimnazijo Vipava, v Lanthierijev dvorec in park pred njim, doseglo je celo cerkvico sv. Nikolaja nad Gradiščem.

Praznični teden smo začeli v ponedeljek, ko so center obiskali bivši učenci in zaposleni. Veseli številčnega obiska smo jih pozdravili s kulturnim programom in se ob obloženi mizi spominjali začetkov, dela, življenja in prigod v Vipavi. Istega dne smo v prostorih Škofijske gimnazije Vipava obeležili tudi 20. obletnico prostovoljske akcije *Postani moj prijatelj*. Ves ta čas dijaki iz vipavske gimnazije, zadnji dve leti pa tudi dijaki Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina opravljajo plemenito delo – obiskujejo, se družijo, igrajo, klepetajo in razveseljujejo naše otroke in maldostnike. Tako kakovostno preživljajo svoj prosti čas, pomagajo drugemu, sprejemajo drugačnost in osebno rastejo, svojim prijateljem pa zadovoljujejo potrebo po priznanju, razumevanju, samostojnosti.

Sreda je bil dan, namenjen izključno otrokom. Okrog 100 mladih radovednežev iz OŠ Milojke Štrukelj iz Nove Gorice, OŠ Šturje in OŠ Drago Bajc Vipava se je zbralo v Lanthierijevem parku, kjer so skupaj z našimi učenci odprli festival in se v osmih delavnicah skupaj preizkusili v različnih spretnostih. Otroški vrišč in smeh se je še bolj razlegal, ko so iz letala prileteli bomboni prav zanje.

V četrtek smo 50. obletnico Cirus Vipava počastili s slavnostno prireditvijo na dvorcu Zemono. Potekala je pod častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja, ki se je prireditve tudi udeležil. Vsem zbranim je dobrodošlico zaželela ravnateljica dr. Erna Žgur. Povabljeni sta nagovorili tudi varuhinja človekovih pravic ga. Vlasta Nussdorfer in predstavnica ministrstva za šolstvo dr. Erika Rustja. Zanimive izkušnje o življenju z otrokom s posebnimi potrebami sta podelila starša g. Prhne in g. Koren. Z glasbenimi, plesnimi in dramsko-recitatorskimi nastopi so naši učenci z mentorji oblikovali bogat program, ki se je nadaljeval na dvorišču centra. Tam se je odvijala delavnica

kaligrafije pod vodstvom Loredane Zega, grafična delavnica, ki jo je vodil Gani Llallosi, in igrive delavnice. Obiskovalci so se jim lahko pridružili ali pa so si našo ustanovo ogledali.

Petkovo dopoldne so učenci Ciriusa zopet preživeli v Lanthierijevem parku, kjer so se najmlajši igrali,

večji pa spoznavali cirkuške trike in se jih učili v družbi prijaznih članov Cirkokroga, se vozili s kočijo g. Bogomila Marca ali ustvarjali na ekstemporu gline in likovni delavnici pod mentorstvom Silve Copič. Čez cesto v Lanthierijevem dvorcu se je z zaključno konferenco iztekla triletni program *Tranzijski model – Program dodatnega usposabljanja odraslih PDUO/CIRIUS Vipava*. Na njej so bile predstavljene izkušnje ter rezultati in izsledki vodenega zaposlovanja naših mladostnikov v lokalnem okolju. Petkov večer pa je potekal v znamenju besede in glasbe, saj smo z literarno-glasbenim večerom počastili 40. leto izhajanja šolskega glasila *Studenček*. Večer smo sooblikovali z gostjami Laro Batič in Darjo Benčina, ki sta brali izbrane literarne prispevke naših gojencev, ter kitarskim duom Tanje Breclj Vatovec in Martine Kocjančič. Zadnji dan festivala je bil namenjen neformalnemu druženju. Dopoldne smo jo zaposleni skupaj z učenci in njihovimi starši mahnilo na *POTep za PET*. V sproščenem vzdušju so vozičkarji krenili proti Zemonu, tisti z več kondicije pa k cerkvi sv. Nikolaja. Pot pa ni tekla gladko, saj so jo prekinjale posebne naloge in zabavne igrice. Skupno kosilo v senci in klepet sta se še kako prilegla. Festival smo zaključili zvečer s *Koncertom z dobrodelno noto* na starem trgu v Vipavi, ki ga je povezovala radijska napovedovalka Mojca Klarič. Obiskovalci so pripevali in plesali ob pesmih skupin Klapa Planta, Sabalmoza in D&D Acoustic ter nazdravljali z izbranimi vini vinarjev Zgornje Vipavske doline, ki so vina podarili. Izkupiček koncerta bo namenjen popestritvi dejavnosti otrok in mladostnikov v Ciriisu.

Pustiti odtis ... jasen, viden, drugačen in edinstven. Želimo si, da nam je uspelo v tem tednu, da nam uspeva že 50 let. Po 50 letih na poti pa se postavlja vprašanje: »Kam vodi naša pot?« Naj odgovorijo verzi začetne pesmice:

*»Gremo naprej ...
S poskočnimi koraki,
s pticami in oblaki,
skozi tišino gozdov
do najvišjih vrhov.«*

Ana Kodelja

Otvoritev festivala Pustimo odtis

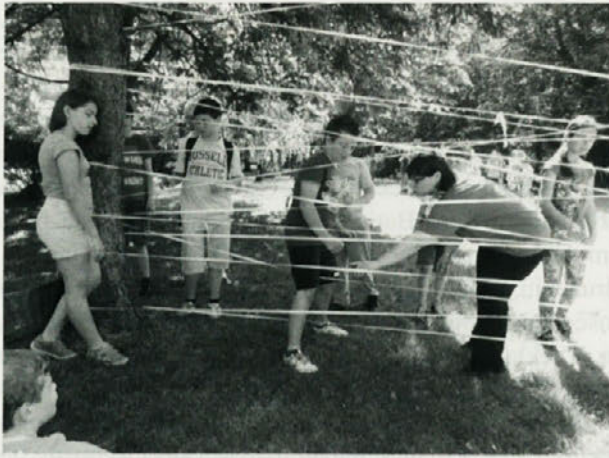
V sredo smo bili v pričakovanju čudovitega dne. Dan, ki je bil namenjen izključno otrokom.

Kako lepo je slišati otroški smeh, kričanje, vzklikanje, navdušenje, ki izvira od srca otrok, polnih veselja, radosti, tekmovalnosti in z željo po novih doživetjih ter poznanstvih. Takšno vzdušje je bilo že od daleč slišati v sredo, ko se je družilo, zabavalo, živelo, dihalo za igro in sodelovanje z drugimi okrog 200 mladih radovednežev iz šol in vrtcev. To je bil njihov dan.

Dogodek je potekal v Lanthierijevem parku v okviru festivala Pustimo odtis z naslovom Sreča na vrvi. Srečali so se učenci, učitelji in ravnatelj štirih šol, s katerimi smo postali dolgoletni prijatelji. Tako poteka vsakoletno druženje z OŠ Milojko Štrukelj iz Nove Gorice na Kostanjevem in Češnjem pikniku. Z učenci OŠ Šturje je potekal že tretje leto projekt 'Kaj zmorem jaz, kaj zmoreš ti, kaj zmoremo skupaj mi'. Z učenci OŠ Drago Bajc sodelovanje preko različnih dejavnosti. Seveda niso manjkali učenci CIRIUS-a Vipave, ki so bili v vlogi organizatorja. Po uvodnih govorih ravnateljice CIRIUS-a dr. Erne Žgur, podžupana občine Vipava g. Joškota Andlovica in ravnatelja OŠ Milojke Štrukelj g. Janeza Kobeta je Liljana Lazar predstavila projekt Kaj zmorem jaz, kaj zmoreš ti, kaj zmoremo skupaj mi. Projekt je namenjen druženju, učenju, spoznavanju samega sebe in drugih. Na skupnih druženjih so učenci ustvarili tudi nekaj za Lanthierjev park in ljudi, ki imajo parke radi. Vipavci in vsi obiskovalci Vipave so se lahko pred tremi leti odpočili v visečih mrežah, lansko leto so se lahko na gugalnicah spomnili svojih otroških dni, letos pa se bodo lahko skrili v šotore pred radovednimi pogledi. G. podžupan je s prerezom traku uradno povabil vse, da preizkusijo prostor pod šotori. Uvodni kulturni program so popestrili učenci povabljenih šol z glasbenimi, plesnimi in recitacijskimi točkami.

Vsi pa so čakali glavni del, kjer so se lahko preizkusili v različnih spretnostih. Učenci so se najprej razdelili

Otroški smeh in vrišč je razlegal daleč naokoli.

Na koncu je sledilo še presenečenje. Otroci so se morali zbrati na travniku sredi parka. Takrat je nad otroke priletelo letalo in nad park odvrгло bombone. Navdušenje otrok je bilo nepopisno, zabava popolna in nepozabno doživetje.

v osem skupin, nato pa sodelovali v osmih različnih delavnicah. Preizkusili so se v hoji s smučmi po travi, kjer so na paru smuči hkrati stali štirje otroci. Seveda je bilo potrebno malo usklajevanja, navodil in glasen voditelj, da so uspešno prispeli v cilj.

Preizkusili so se tudi v izdelovanju papirnatih letal in metanju letal skozi luknjo v gol. Metali so obroče na količke in nabirali točke. Zahtevno je bilo z besedami usmerjati kolono otrok, ki so imeli zakrite oči. Preizkusili so se v skupinski hoji v gosenici, premagovanju elastičnega labirinta, pretakanju in prenašanju vode iz kozarčka v kozarec ter igri s padalom in napihljivo žogo velikanko.

Park je oživel in se pokazal v svoji lepoti in namenu.

Katarina Trbanc

Literarno-glasbeni večer v Lanthierjevem dvorcu v Vipavi

V petek, 5. junija 2015, je bil v Lanthierjevem dvorcu v Vipavi literarno-glasbeni večer z naslovom *Odtisi besed in glasbe*. Prireditev je potekala v okviru 50. obletnice CIRIUS Vipava.

Vsako leto v našem centru izide nova številka šolskega glasila, v katerem so objavljeni prispevki učencev prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom in posebnega programa vzgoje in izobraževanja. V njem objavljamo razmišljanja o dogodkih, ki so jim pri srcu, so se jih najbolj dotaknili in jih globoko doživeli. Ob naši obletnici smo poleg vseh družabnih, športnih, glasbenih, likovnih in kulturnih dogodkov priredili tudi večer klasične glasbe in branje besedil iz našega glasila. Idejo za večer je dala sodelavka Andreja Č. Gantar, ki je prispevke tudi zbrala. Večer smo skupaj z njo oblikovale tudi mentorice glasila Saša Premrl, Mateja K. Černe in Ana Kodelja.

Prisluhnili smo besedam mladih, ki so CIRIUS obiskovali v zadnjih desetih letih. Letos praznujemo 40. obletnico glasila, ki od vsega začetka nosi naslov *Studenček*. V njem so sledi dogodkov preteklih let, odtis časa, v katerem so prispevki nastajali. Ponosni smo, da glasilo odmeva tudi v strokovnih krogih, saj ga je Društvo specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije že desetkrat nagradilo s posebnim priznanjem.

Izmed mnogih dogodkov in izpovedi smo izluščili nekaj besedil, za katere mislimo, da so odraz resničnega življenja in čutenja v našem centru. Pri ustvarjanju besedil smo vsem pomagali mentorji, a so kljub temu glavne misli njihove. Besedila kažejo njihove posebnosti, tako v razmišljanju kot tudi v govoru in pisani besedi. Prispevkov nismo popravljali. Zvenijo sami zase, preprosto in doživeto.

Na petkovem večeru smo z izbranimi besedili poslušalce popeljali skozi šolsko leto, ki se tako kot letni časi vrti v svojem ritmu. Začeli smo s

spomini na počitnice, oblikovanjem novih prijateljstev in vstopom v šolo. Nadaljevali smo z jesenjo, ki prinese pisane dogodivščine in glave, polne učenih misli. Brali smo prispevke o zimi in veselem vzdušju decembra. Nato smo prisluhnili razmišljanju o domu in starših, pomladi, ljubezni, ki jih naši učenci ubesedilo na svoj način, preprosto in pristno. Sledili so vtisi s pomembnih dogodkov, ki so bili predstavljeni tudi na večjem odru ali širši javnosti.

Mateja Kete Černe

Koncert z dobrodelno noto

Dogodke celega tedna praznovanja je zaokrožil Koncert z dobrodelno noto v soboto na Trgu Pavla Rušta v Vipavi. Večer so oblikovale tri skupine: Klapa Planta, Sabalmoza in D&D Acoustic, povezovala pa Mojca Klarič. Na koncertu je zapela tudi naša učenka Vanessa Barič in nas s pesmijo SONCE s svojim lepim glasom uvedla v večer zabavnih ritmov.

S tem koncertom smo želeli praznovanje zaključiti v veselem, sproščenem vzdušju, v družbi s čimveč Vipavci in seveda z mladimi ter tako naš svet drugačnosti približati okolju, prav zato smo ga organizirali na prelepem »starem vipavskem placu«. Topel, jasen, sončen poletni dan nam je pri tem pomagal. Tako se je na trgu zbralo kar veliko prijateljev, delavcev in staršev naših otrok.

Dobra glasba, ki so jo za nas pripravili fantje vseh treh skupin, je pripomogla k prijetnemu vzdušju, ki ga je spremljalo klepetanje in nazdravljanje z izbranimi vini vipavskih vinarjev. Razšli smo se obogateni s prijetnimi občutki, ki so nam jih prinesli medosebni stiki

in ponovno spoznanje, kako lepo se je družiti z ljudmi, ki se med seboj spoštujejo, sprejemajo in podpirajo.

Koncert je bil dobrodelne narave. Sodelujoči so se odpovedali honorarjem, vipavski vinarji pa so svoja izvrstna vina podarili. Zbrana sredstva bodo namenjena otrokom v CIRIUS-u, s katerimi se bodo organizirale in izpeljale dejavnosti, ki niso financirane s strani države. Tisočkrat hvala vsem sodelujočim skupinam, povezovalki, vinarjem, pa tudi vsakemu posebej zato, da smo lahko doživeli ta lep skupen večer.

Loredana Sajovic

PDUO – Program dodatnega usposabljanja odraslih

V petek, 5. 6. 2015, je v okviru 50-letnega praznovanja obstoja Cirusa Vipava potekala zaključna konferenca Programa dodatnega usposabljanja odraslih/PDUO. Program je v naši hiši tekel dve leti. Izbran je bil na javnem razpisu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS in delno financiran iz evropskih skladov. Njegov namen je bil iskanje novih oblik zaposlovanja za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Projekt je vključeval več delavnic: teoretične in izobraževalne vsebine za pridobivanje potrebnih delovnih veščin in spretnosti, informacijska in komunikacijska tehnologija

– seznanjanje in funkcionalna uporaba, gospodinjstva opravila, sodelovanje v obrtnih storitvah, skrb za okolje, pomoč pri samooskrbi s sadjem in zelenjavo, kreativno preživljanje prostega časa, zagovorništvo in samozagovorništvo, celostna terapevtska obravnava in priprava ciljne populacije na vključevanje v projekt. Vodila ga je ravnateljica dr. Erna Žgur.

Delavnice so bile organizirane v centru in bližnji okolici. Vanje so bili vključeni mladostniki, ki se šolajo pri nas. Ti so, pod vodstvom mentorjev, opravljali razna enostavna dela v avtopralnici, gostilni, trsnici, v frizerskem salonu, na kmetiji, v pralnici ... Prav doživetja pri obrtnikih so bila mladostnikom najljepša.

Na zaključni konferenci so bili prisotni predstavniki ministrstva za šolstvo, predstavniki območne obrtno-podjetniške zbornice iz Ajdovščine, lokalne skupnosti, predstavnik podjetnikov, mentorji delavnic, mladostniki, ki so bili vključeni v projekt, in starši. Kulturni program so pripravili učenci pod vodstvom ga. Loredane Sajovic. Kratek intervju z učenkami, ki so sodelovale v delavnicah, nam je razkril, kaj pomeni pozitivno doživljanje dela. Izdali smo brošuro, ki zajema podroben opis projekta in njegovo evalvacijo s statistično analizo končne ankete.

Svoj pogled na projekt in problematiko nam je predstavil tudi eden izmed staršev. Pozitivno izkušnje sodelujočih na koncu zasenči naša zakonodaja, ki ne omogoča zaposlovanja osebam z motnjami v razvoju, ne glede na dejstvo, da lahko prispevajo veliko.

Za vsakega človeka je pomembno, da lahko, ne glede na primanjkljaje, vpliva na svoje vsakdanje življenje, da se počuti kot del soseščine in družbe. Pomembno je, da ima vsak posameznik možnost izbire, kvalitete življenja in dela ter da mu prisluhnemo in ga spoštujemo. Če je naše življenje takšno, potem smo zadovoljni. Zato je za vsakega posameznika pomembno, da lahko vpliva in sodeluje v življenju svoje družine in širše družbe.

Alenka P. Lemut

Postani moj prijatelj

20 let prostovoljstva

V letošnjem šolskem letu obeležujemo 20-letnico prostovoljske akcije, ki nosi naslov »Postani moj prijatelj«. Začetki akcije segajo v l. 1994. Takrat so skozi vrata naše hiše vstopili prvi prostovoljci. To so bili štirje dijaki Škofijske gimnazije Vipava, ki so si želeli druženja z našimi mladostniki. Želja po druženju z zdravimi vrstniki iz bližnjega okolja se je namreč najprej prebudila pri mladostnikih, ki so že zaključili osnovno šolo. Pri delu z njimi se je pokazala potreba po organiziranju priložnosti dejavnosti. Prav oni so bili tisti, ki so izrazili željo po druženju z mladimi iz bližnjega okolja.

Dijakom smo predstavili življenje mladostnikov v Centru ter jim ponudili druženje z njimi. Naši učenci so dobili nove prijatelje, s katerimi so se lahko pogovarjali, jim zaupali svoje težave in stiske, z njimi odhajali na krajše izlete in obiske. V okviru akcije so lahko zadovoljevali potrebe po priznanju, razumevanju in naklonjenosti, dosegli so večjo samostojnost, komunikativnost, predvsem pa so pridobivali drugačne izkušnje. Pridobili pa niso le naši učenci, pač pa tudi mladi prostovoljci. Ti so imeli priložnost kvalitetno preživeti svoj prosti čas, pomagati drugemu, sprejemati drugačnost in tako osebnostno rasti.

V naslednjem šolskem letu smo akcijo razširili tudi na ostale otroke v CIRIUS-u. Izbrali smo tiste učence, ki so redkeje odhajali domov in so bili zato bolj prikrajšani za tople družinske odnose. Pred dvema letoma smo k sodelovanju povabili tudi dijake prvih letnikov Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina. Povabilu so se z veseljem odzvali in tako tudi njihovi dijaki zapolnjujejo proste popoldneve naših učencev.

V prostovoljski akciji sodelujejo tudi nekdanji zaposleni, v zadnjih letih pa se povečuje število študentov in mladih iskalcev zaposlitve, z namenom koristno preživeti prosti čas in pridobiti dragocene izkušnje.

Odziv prostovoljcev se je tako vsako leto povečeval in sedaj že vrsto let ohranjamo število, ki se giblje med 50 in 60. Povprečno letno opravijo okrog 900 ur prostovoljskega dela.

Program poteka skozi celo šolsko leto v obliki individualnega ali skupinskega druženj. Nemalokrat se pokaže, da prostovoljec izrazi željo po druženju z istim učencem skozi vsa štiri leta izobraževanja. Med njima se stke prijateljstvo, ki pogosto traja še potem, ko prostovoljec že zaključi srednjo šolo. Prostovoljci imajo v življenju učencev v CIRIUS-u pomembno vlogo. Po svoji svobodni volji opravljajo plemenito delo, ki se ga ne more ovrednotiti s plačilom, ne z nobenimi drugimi materialnimi dobrinami, temveč s pogledom tistih, ki jim pomagajo. In prav to je tisto, zaradi česar se veselimo delovanja akcije tudi v prihodnjih letih.

Tina Kodolja

12. regijske igre specialne olimpijade – MATP

V Vipavi je 22. aprila 2015 potekalo tekmovanje, regijske igre MATP. Program MATP (Motor Activity Training Program) je del specialne olimpijade, namenjen osebam, ki zaradi kombiniranih motenj in težje gibalne oviranosti ne zmorejo slediti programu specialne olimpijade, ne zmorejo v zadostni meri slediti navodilom, upoštevati pravil in niso dovolj samostojni pri izvedbi aktivnosti. Iger so se udeležili predstavniki iz VDC Ajdovščina – Vipava, VDC Postojna, OŠ Franceta Bevka Tolmin in OŠ Miroslava Vilharja Postojna in predstavniki CIRIUS Vipava, ki je igre organiziral.

Tekmovanje

V telovadnici vojašnice Janka Premrla Vojka v Vipavi se je zbralo 32 tekmovalcev. Med seboj so se preizkusili v gibljivosti, udarjanju, ročnosti, brcanju ter mobilnosti ali upravljanju z vozičkom. Te veščine so izvedli na šestih postajah; hoja ali vožnja z vozičkom po progi čez ovire in med ovirami, udarjanje žogice s palico ali loparjem, vlečenje vrvi in potiskanje avtomobilske gume, met v cilj, brcanje žoge v gol ter vožnja s trokolesom ter slalom z vozički. Za dekoracijo odra, popestritev prostora in kot rekviziti so služile avtomobilske gume, ki so jih podarili v Avtohiši Batič Ajdovščina. Tekmovalci zaradi motenj v duševnem, gibalnem in čustvenem razvoju potrebujejo spremljevalce, individualno načrtovano vadbo in prilagoditve. Tekmovanje je potekalo na različnih nivojih, odvisno od sposobnosti tekmovalca.

Nagrada za trud

Vsi so se po svojih močeh trudili in pokazali spretnosti, ki jih zmorejo. Na koncu so bili vsi zmagovalci. Poleg medalj so tekmovalci prejeli nagrade, ki jih je prispevala Zavarovalnica Triglav.

Pri programu MATP gre za premagovanje lastnih ovir in pozneje prikaz naučenih spretnosti, brez primerjanja rezultatov z drugimi in izpostavljanja najboljših. MATP ponuja druženje in spoznavanje sovrstnikov, razvoj prijateljstva med tekmovalci ter njihovimi družinami.

Prostovoljci

Vojašnica J. P. V. Vipava nam je že večkrat priskočila na pomoč pri športnih in drugih prireditvah. Odstopila nam je športno dvorano, vojaki pa so nam pomagali pri raznih aktivnostih.

Ta dan so se izkazali v pomoči do drugih prostovoljci Srednje šole Veno Pilon iz Ajdovščine. Prvi letnik Srednje vzgojiteljske šole – glasbena smer je odšel domov bogatejši za vsaj eno življenjsko izkušnjo.

Ponosni so bili, da so se znebili strahov in dvomov, ki so jih imeli, ko so na ta dan vstopili v telovadnico, polno njim drugačnih sovrstnikov. Veliko jih je povedalo, da so srečni, ker gledajo na življenje drugače kot dan prej. Njihov odnos do tekmovalcev in nalog je bil izredno dober. Ostale so sledi, ne samo v njih, ampak tudi v vseh nas, ki smo bili prisotni na teh igrah.

Program

Dijaki so s pomočjo njihovih učiteljic, mentoric Vlaste Lokar Lavrenčič, Melite Lemut Bajec in Urške Krečič poskrbeli za glasbene in plesne točke, ki so bili del uvodnega in zaključnega programa iger MATP. V uvodnem delu so nastopajoče pozdravili: ravnateljica CIRIUS Vipava dr. Erna Žgur, predstavnica Zveze Sožitje dr. Katja Vandal, župan občine Vipava mag. Ivan Princes, poveljnik vojašnice J. P. V. Vipava podpolkovnik Boris Uršič in predstavnica Specialne olimpijade Slovenije, gospa Tanja Princes.

Za konec ...

Odlično izvedene igre so organizatorjem v ponos. Zadovoljni tekmovalci in obiskovalci so nam zadoščenje za trud. Po uspešnih regijskih igrah MATP se nam ni bati jeseni, ko bomo v Vipavi izpeljali tudi državne igre MATP, s slovesno otvoritvijo, dvigom zastave, glasom himne, mimohodom ekip ter zapisogo tekmovalcev »Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poskusu.« In tudi takrat bomo veseli pomoči dobrih ljudi.

Mateja Kete Černe, CIRIUS Vipava

Iz Lavričeve knjižnice

Sladek večer v Vipavski knjižnici

V začetku junija smo v knjižnici v Vipavi preživeli prijeten in sladek večer ob predstavitvi knjige Torte in tortice naše rojakinje Alenke Kodele.

Avtorica, ki je doma iz Plač in živi v Budanjah, uživa v svojem poklicu – slaščičarstvu. Njene male in velike umetnine zbujajo občudovanje in žanjejo uspehe, saj se je kot članica slovenske olimpijske kuharske ekipe udeleževala številnih mednarodnih tekmovanj. In vsakič prinesla domov dragocena priznanja in nagrade.

Alenka Kodele slovi po svojih slaščicah, predvsem pa po slastnih tortah. V spremni besedi h knjigi Torte leta 2009 je Borut Jakič zapisal, da so torte "tudi nekakšna osebna izkaznica, rokopis, prav poseben podpis vsakega slaščičarja, saj pokažejo, razkrijejo in na mizo postavijo vse – slaščičarjevo znanje, domišljijo, njegove izkušnje, iznajdljivost, predvsem pa čut za celovitost podobe, okusa in vonja." Darinka Gostečnik pa je k popotnici k dopoljnjeni izdaji dodala, da sodi izdelava tort v krono vseh slaščičarskih področij in je prav zaradi tega deležna velike natančnosti, sistematike pri oblikovanju okusov in dekoraciji.

Dva natisa knjige Torte sta pošla in zaradi povpraševanja so se avtorica in založba odločili, da knjigo ne samo ponatisneta, ampak tudi dopolnita in jo izdaja v priročni, spiralni vezavi. Priprava tort je opisana tako nazorno, da se je lahko loti vsaka začetnica (tudi vsak začetnik), strokovnjak pa bo svojo pozornost usmeril v izvirnost okusov, lahkost krem, gladkost in sijaj glazure in dekoracijo.

Ker je dobra priprava vsekakor že pol uspeha, je na začetku priročnika par strani namenjenih osnovam. Osnovni pribor za delo, osnovne sestavine, razni dodatki in dekoracije za torte s pozornostjo na dekoraciji z okraski iz čokolade in dekoracijah iz sladkorja in sladkornih mas, sladkorjeno in kandirano sadje in tudi cvetovi, in seveda osnovi: postopek priprave biskvita in vanilijeve kreme.

Dopoljnjeni izdaji je avtorica dodala še posebne torte, kot so cupcakes in porcijske tortice, posebno poglavje pa so tudi presne torte, kot so diabetične torte, pa tiste brez glutena in torte brez živalskih maščob in jaje.

Da so torte in avtorica Alenka Kodele v naših krajih priljubljene, je pokazal tudi obisk na predstavitvi knjige, avtorica pa je za pokušino pripravila različne vrste piškotov iz njene bodoče knjige, ki je ravnokar šla v tiskarno. Do izida pa si lahko pripravite sladko doživetje iz ostalih njenih slaščičarskih priročnikov. Doslej je Alenka Kodele izdala naslednje knjige s »sladko vsebino«: Torte (2009), Najboljši piškoti, sladki grizljaji in slano pecivo (2010), Sladki in slani zavitki in pite (2011), Čaša sladkega (2013), ki so vse izšle pri ČZD Kmečki glas.

Zdenka Žigon

Za pokušino pa še Alenkin recept:

Jogurtna torta z breskvami

Biskvit

4 jajca, 80 g cvetličnega medu, 100 g moke

Jajca z medom stepemo. Ko dobimo penasto in dokaj trdo zmes narahlo primešamo presajeno moko. Maso namažemo na peki-papir enkrat v krogu premera 22 cm in enkrat v krogu premera 18 cm. Pečemo od 5 do 7 minut pri 200 °C. Pečene podloge ohladimo in pripravimo kremo.

Krema

300 g navadnega jogurta, 90 g sladkorja, 5 listov želatine, 300 ml sladke smetane, 300 g breskev iz kompota, vodka, mandljevi lističi za okras

Jogurt in sladkor zmešamo skupaj. Želatino namočimo v mrzli vodi, jo odcedimo in raztopimo z nekaj žlicami jogurtne zmesi. Nato jo dodamo jogurtu s sladkorjem in dobro premešamo, na koncu primešamo še stepeno smetano in tretjino kreme odstranimo. Breskve narežemo na majhne kocke in primešamo dve tretjini kreme.

Biskvitno podlago premera 22 cm damo v obroč in malo pokapamo s kompotom, ki smo mu dodali nekaj vodke, nato nadevamo kremo s koščki breskev, pokrijemo s podlogo premera 18 cm, jo namočimo z mešanico soka in vodke ter premažemo s čisto jogurtno kremo. Kremo lepo poravnamo in damo torto za nekaj ur v hladilnik.

Ko se krema strdi, torti odstranimo obroč, ob strani jo obložimo s praženimi mandljevim lističi in jo narežemo na dvanaest kosov. Vsak kos torte okrasimo s stepeno smetano in koščkom breskve.

Uživajte!

IZ NAŠE ŽUPNIJE

Slovesnost v cerkvi Marije tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi

V nedeljo, 5. julija, se je v cerkvi v Logu zbralo veliko ljudi iz vipavske in ajdovske župnije, da bi se skupno s svojima župnikoma, Lojzeto Furlanom in Francem Likarjem, zahvalili Bogu za 25 let duhovništva. Slovesno mašo je vodil upokojeni koprski škof Metod Pirih, ki je tudi sam praznoval 30 let škofovske službe, ob prisotnosti številnih drugih duhovnikov. Za lepo petje sta poskrbela združena zbora župnij Ajdovščine in Vipave. Po končani maši so se vsi udeleženci slavja ustavili pred cerkvijo ter s slavljenici malo pokramljali.

Ob tej priliki našim jubilentom, g. škofu Metodu Pirihu, vipavskemu župniku g. Lojzetu Furlanu in ajdovskemu župniku g. Francu Likarju iskreno čestitamo in želimo, da bi še dolgo zvesto delovali v Gospodovem vinogradu in nas vodili po pravi poti.

Vaši farani

Ob letu osorej

ob prvi obletnici smrti g. Franca Pivka

rojen 23. 9. 1930, Idrijska Bela
umrl 19. 6. 2014, Vipava

Kar so drevesu korenine in zemlja, to je človeku družina in okolje, v katerem je rasel in se oblikoval. Kar so stavbi temelji, to je človeku domača vzgoja, a 'nosilne stene' so njegove izkušnje in preizkušnje. Te ga trajno zaznamujejo, mu oblikujejo pogled na svet in odnos do drugih, mu usmerjajo njegove misli, besede in dejanja.

Te misli so botrovale odločitvi, da ob prvi obletnici smrti našega 'gospoda dekana' Franca Pivka v župniji Vipava izdamo brošuro, v kateri predstavljamo nekaj poudarkov iz njegovega življenja.

Ko je kot novomašnik z vso vestnostjo in zagnanostjo zastavil delo v Vipavi, ga je nekoč zasliševalec v Krhnetovi gostilni grobo opomnil: »Zasledovali bomo vsak Vaš korak.« Verjetno se ni zavedal, da mu je s tem prihranil marsikatero gorje – prav tako kot mu je ravno zaradi tega zagrenil mnoga leta. Udbovsko opozorilo mu je bilo vedno pred očmi in ga varovalo vsakršne zaletavosti in nepremišljenosti.

»Ko bi vedel, kako sem mu še zdaj hvaležen, da mi je to povedal,« je pogosto ponavljal. Po kratkem premoru pa dodal: »Vem, da me ljudje mnogokrat niso razumeli, toda niso vedeli, kaj je v ozadju.« In v ozadju je bilo mnogo stvari, dogodkov, situacij, ki so vplivale na njegovo ravnanje in obnašanje.

Od prestolja do mašnika

Naslovnica spominske brošure, ki jo je ob 1. obletnici smrti izdala župnija Vipava (na voljo v župnijski cerkvi na mizi za tisk)

jaz vas izvolil« (Jn 15,16). Prav zato je hkrati tudi velika odgovornost. In pokojni gospod Franc jo je jemal skrajno resno in dosledno. Nič ni zlomilo njegovega neomajnega zaupanja v Božjo pomoč. Namišljeno in resnično nerazumevanje, občutek nezaželenosti, očitna in zahrbtna nasprotovanja, fizične, telefonske in pisne grožnje, natolcevanja in brezštevilna polena pod nogami, bolezenske težave in bolečine ... Vse to je vdano nosil v sebi in pred tabernakljem ter 'na skrivnem' izročal v Božje roke.

Z apostolom si je dajal poguma: »Gorje mi, če ne bi oznanjal ...« (prim. 1 Kor 9,16). A srčika njegovega oznanjevanja? Molitev, zvestoba nauku Svetega pisma in cerkvenega učiteljstva. Življenje po zapovedih. »Da bi spolnjevali Božjo voljo in se zveličali.« In seveda: družina, zibelka vere in ohranjevalka naroda.

V zadnjih letih in še posebej mesecih zemeljskega življenja je v svoji boleznini in zavedanju pojemajočih moči res zmanjšal obseg zunanjih aktivnosti, a obenem pomnožil svojo molitev: za mnoge namene, zlasti za našo župnijo. Svetlo modri rožni venec je bil njegov nepogrešljivi spremljevalec. Zato me je v dno duše presunila njegova ugotovitev nekega zgodnjega jutra, ko sva se vozila proti bolnišnici: »Premalo sem molil.« Prav tako kot mi je bila nedoumljiva njegova bojazen pred Božjo sodbo, saj se mu je zdelo, da je svoje duhovništvo premalo odgovorno opravljal. Toda verjamem, da si je ob prehodu v večnost oddahnil, ko je slišal: »Prav, dobri in zvesti služabnik! V malem si bil zvest, čez veliko te bom postavil. Vstopi v veselje svojega gospodarja!« (Mt 25,21). In verjamem, da zdaj še v veliko večji meri posreduje in prosi za nas.

Z duhovniškim posvečenjem križi in težave niso izginili, ampak so se zgolj spremenili. Vendar smo se v tokratnih spominskih omejili na težko obdobje do duhovništva, ki so ga preživljali njegovi domači in on z njimi. Za vse življenje ga je najbolj zaznamovala izguba očeta in posledična zapostavljenost: mržnja in sovraštvo, zasmehovanje in prezir, zatiranje in brezsrčnost, s katerimi se je soočala družina.

Večkrat se je zdelo, da je njegova pot do duhovniškega poklica nepreklicno prekinjena. Po človeških načrtih in prizadevanjih mnogih ne bi nikoli pel nove maše. A človek obrača – Bog pa obrne.

Ni bil samo 'slučaj' tisti, ki je tako razpletal sprotne nepremostljive probleme. Ni bila zgolj 'trma gospoda Pivka' tista, ki ga je gnala naprej – čeprav je bila potrebna. Tudi njegova želja postati duhovnik – »četudi me takoj nato ubijejo,« kot mi je nekoč dejal – bi ob prikritih in odkritih nasprotovanjih in šikaniranjih tistega zmedenega časa kaj lahko ostala neuresničena. In namesto predanega duhovnika bi imeli še enega več med slovenskimi mučenci.

Da, v ozadju je mogoče več kot slutiti Božjo roko, ki preko mnogih ovinkov, čeri in miniranih poti varno vodi svoje izbranec do cilja. Do tistega cilja, ki ga je v svojem načrtu predvidela Božja previdnost, ne pa trenutno veljavni režim ali človeško omejeno in s posledicami izvirnega greha obremenjeno spoznanje.

Biti duhovnik je čast in privilegij, saj »niste vi mene izvolili, ampak sem jaz vas izvolil« (Jn 15,16). Prav zato je hkrati tudi velika odgovornost. In pokojni gospod Franc jo je jemal skrajno resno in dosledno. Nič ni zlomilo njegovega neomajnega zaupanja v Božjo pomoč. Namišljeno in resnično nerazumevanje, občutek nezaželenosti, očitna in zahrbtna nasprotovanja, fizične, telefonske in pisne grožnje, natolcevanja in brezštevilna polena pod nogami, bolezenske težave in bolečine ... Vse to je vdano nosil v sebi in pred tabernakljem ter 'na skrivnem' izročal v Božje roke.

G. Franc Pivk s prvo generacijo vipavskih prvoobhajancev
Stojijo zadnja vrsta od leve proti desni: Ferjančič Silvan, Funa Pavel, Premrl Rafael, Kodelja Bojan, Trkman Drago, Doles Albin, Šček Jože, Durn Roman, Pregelj Boris

Druga vrsta: Rehar Draga, Bizjak Jožica, Trošt Ljubo, Posega Nace, Hrovatin Andrej, Rehar Andrej, Gantar Anton, Premrl Ivo, Petrič Urška, Bizjak Ljubica, Premrl Ivan

Prva vrsta: Medveš Majda, Semenič Iris, Gril Jana, Rodman Marta, župnik Pivk Franc, Vrtovec Zmaga, Ferjančič Stanka, Polanc Dora, Sever Marta

Vipava – dvorišče domače hiše fotografa Pavčina, 28. 6. 1959

Še vedno me spremlja izraz njegovega spokojnega, veselega, nepopisno srečnega obraza na mrtvaškem odru v Logu. Kot njegova zadnja pridiga, njegovo edinstveno pričevanje, poslednji 'amen': »Kar sem vas učil, sam verjel in do konca zaupal, to sedaj uživam v mnogo večji meri, kot si je mogoče zamisliti.« Onkraj vseh težav, nasprotovanj in hudičevih prišepetavanj. Tam, kjer ni ne Udbe ne terorja ne prisluškovanja ne zatiranja vdov in sirot, ampak ena sama Ljubezen, ki jo uživa v družbi svojih dragih. Tam, kjer je vse kristalno jasno, brez neznank. Tam, kjer tudi vprašanje trpljenja dobi dokončni odgovor in potrditev: »Splačalo se je! Vse se je splačalo!«

Martina Krečič

Župnijsko romanje na Poljsko

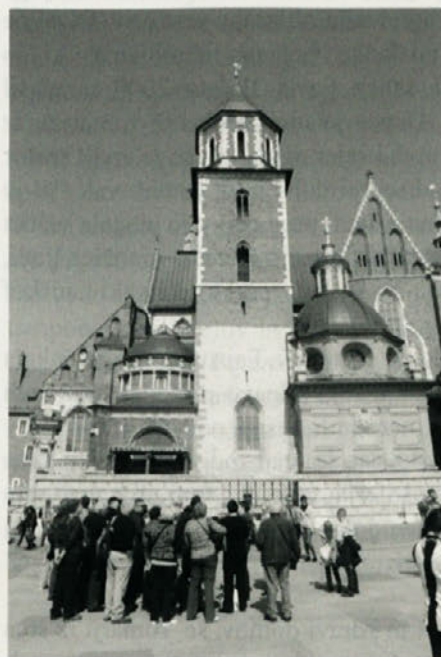
V zgodnjem četrtekovem jutru 9. aprila 2015 smo se romarji župnije Vipava z duhovnim vodjem župnikom Lojzetom Furlanom in agencijo Aritous odpeljali po poteh papeža sv. Janeza Pavla II. na južno Poljsko, ki se ponaša z naravnimi lepotami, privlačnimi mesti in pomembnimi romarskimi kraji. Vožnja skozi lepo Avstrijo, kjer so nas v okolici Dunaja pozdravile bele vetrnice, in Češko nas je pripeljala na Poljsko v Čenstohovo, ki ima 250.000 prebivalcev in je največje poljsko romarsko središče. Na Jasni gori sredi mesta stoji mogočna Marijina bazilika z znamenito ikono Črne Marije iz 14. stoletja s čudežno močjo. V pavlinskem samostanu smo si ogledali bogato zakladnico, muzej in zvečer po sveti maši, ki jo je daroval vipavski župnik Lojze Furlan, utrujeni legli k počitku.

Naslednji dan smo se po jutranji sveti maši na Jasni gori odpravili proti Auschwitzu, ki je nemško ime za poljski kraj Oswiecim, koncentracijskem taborišču iz II. svetovne vojne, ki nas je s svojim pričevanjem spomnil na grozote vojne in smrti nad štiri milijone ljudi, med katerimi so bili tudi Vipavci. Auschwitz je imel še 41 podružnic. Pred prihodom rdeče armade so vsi štirje krematoriji delali s polno paro. Vsak dan so takrat pomorili od 8 do 12 tisoč ljudi, predvsem Židov. Preživeli so povedali, kako so dimniki bruhalo smrdeč dim. V molitvi smo se pri jutranji sveti maši spomnili naših vaščanov in znancev, ki so umrli in trpeli v tem taborišču in drugih nacističnih taboriščih, in tudi tistih, ki so se vrnili živi med svoje drage. Ganila me je osebna zahvala našega romarja pri tej sveti maši, ko je na glas izrekel »Črni Mariji«

Cerkev Janeza Pavla

zahvalo, da se je njegov oče iz Auschwitza živ vrnil domov. Med potjo je naš župnik Alojz na avtobusu molil križev pot za vse žrtve Auschwitza, ostali smo sodelovali z molitvijo in petjem ter se tako spomnili na njihovo trpljenje, ki ga ni moč izmeriti.

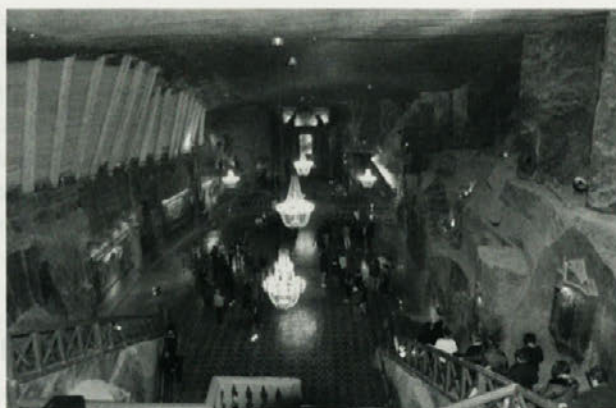

Stolnica v Krakowu

Pred odhodom v taborišče smo bili vsi pregledani, dobili slušalke in se odpravili za vodičem. Kmalu smo postali redkobesedni in solze so kar same močile naše oči. Pogled na celico, kjer je umrl p. Maksimiljan Kolbe, nam je potrdil resnico, o kateri smo brali ali slišali. Kako je bilo to mogoče sredi krščanske Evrope? Toliko trpljenja, toliko smrti! Po nekaterih barakah in celicah smo se tiho pomikali v vrsti tik ob zidu in samo gledali v kupe človeških las, kupe očal, otroških čevljkov, kovčkov z naslovi lastnikov in drugih osebnih predmetov, ki so bili last tistih, ki so bili uničeni v plinskih celicah ali vrženi v krematorij, še prej pa slečeni, ostrizeni in razčlovečeni, pahnjeni v smrt brez vsake krivde. In vse to so si izmislili izobraženi ljudje sredi krščanske Evrope v želji, da bi uničili v kratkem času čim več ljudi. Težko je človeku to razumeti, še živali tako ne delajo. Iz človeške kože so izdelovali pergament papir, iz las odeje za vojake, pepel, ki je ostal po sežigu trupel, pa so uporabljali kot gnojilo za zemljo. Žal se Auschwitzki na svetu

dogajajo tudi danes, le načini so drugačni. Obisk taborišča je prava pot, da razmisliš o človeku.

Popoldan smo si ogledali lepo mestoce Wadowice, kjer je bil rojen sv. papež Janez Pavel II, farno cerkev, kjer je bil krščen in čudovit muzej o njegovem življenju. Pred to cerkvijo je postavljen njegov kip, kjer se ustavijo romarji, pa tudi na drugih krajih smo opazili kar nekaj njegovih kipov v značilni drži rok, ki pozdravljajo in blagoslovljajo. Na trgu pred to cerkvijo smo našli v tlaku zapise držav, ki jih je obiskal, tako tudi Slovenijo.

Kapela iz solne rude v rudniku

Tretji dan našega potovanja je bil namenjen rudniku Wieliczko, ki je res pravo čudo narave in dela človeških rok. V globini 125 metrov pod zemljo smo občudovali prelepe dvorane z mogočnimi lestenci, kapele in kipe, vse izdelano iz kamene soli, umetna jezera in prikaz praktičnega dela rudarjev. Rovi in stene so obdane z borovim lesom, ki oddaja značilni vonj. V dvoranah smo videli oltarje, postaje križevega pota, več kipov znanih ljudi iz zgodovine Poljske. Po razlagi vodičke smo opazili, da zelo spoštujejo poljsko tradicijo in zgodovino, o kateri nam je s ponosom govorila. Povedala nam je, da imajo za ogled tega rudnika zaposlenih 400 vodičev. Kako velik je obisk turistov, smo opazili tudi mi, saj smo se po hodnikih srečevali z mnogimi skupinami.

In na vrsto je prišlo prelepo kraljevo mesto Krakow. Tu smo si ogledali najprej novo zgrajeno svetišče sv. papeža Janeza Pavla II, ki je bil pred odhodom v Vatikan krakovski nadškof. Osrednja znamenitost svetišča je relikvija stekleničke njegove krvi, shranjena v kristalni posodi, ki so jo vgradili v oltar spodnje cerkve ter veličastni mozaik patra Marka Ivana Rupnika v glavni cerkvi. V eni od kapel v pritličnem delu svetišča smo imeli sveto mašo. Zbranost in doživljanje je povečala lepa akustika in nekaj naključnih obiskovalcev se je zadržalo z nami vse do konca maše. Po maši smo čas posvetili ogledu Krakowa, ki ima 820.000 prebivalcev in je

biser med evropskimi mesti. Videli smo katedralo z grobnicami kraljev ter pomembnih Poljakov. Na osrednjem trgu Rynek Główny obiščemo Marijino katedralo s 500 let starim oltarjem, ki je dragulj rezbarske umetnosti, tržnico, staro univerzo in škofijsko palačo.

Ob papežu v Wadovicah

krakowske teološke fakultete, naš župnik Lojze pa je še z mnogimi drugimi duhovniki somaševal. Pel je mešani pevski zbor pretežno mladih pevcev. Cerkev je bila nabito polna in tudi pred cerkvijo je stala velika množica vernikov. Poljaki so zelo veren narod. Ko smo odhajali, je bila pred cerkvijo še večja množica ljudi, saj so se zbirali za glavno mašo na praznik Božjega usmiljenja, ki jo je ob 10. uri vodil krakovski nadškof Stanislaw Dziwisz.

Po obisku cerkve, kjer je milostna podoba Božjega usmiljenja in relikvije sestre sv. Faustine, nas je čakala dolga pot proti domu mimo Katowic, Ostrave, Brna in Dunaja. Tako smo se v Vipavo pripeljali v poznih večernih urah s spomini na lepo druženje, skupno petje duhovnih in narodnih pesmi pod vodstvom in v spremljavi kitare našega duhovnega vodje gospoda Lojzeta Furlana, ki nas je znal tudi zabavati in nam marsikaj zanimivega povedal. Imeli smo odlične vodiče in simpatična šoferja, tako da smo ob natrpanem programu našli še čas za dobro razpoloženje ob skupnih večerjah in med dolgo vožnjo do Poljske in nazaj domov.

Vsem, ki so se trudili, da smo to romanje srečno zaključili in prišli živi in zdravi domov, se romarji iz srca zahvaljujemo in še kdaj naj bo tako.

Magda Rodman

Malo romanje, malo izlet

27. aprila bo minilo 16 let, odkar je umrl Otmar Črnilogar. Leto pred tem, ko se je zdravil na onkološkem inštitutu, ga je njegova zvesta Anica vsak petek pripeljala iz Ljubljane v Šebrelje in v ponedeljek nazaj. Pa sem se odločila – bila sem še doma v Vipavi, da ga grem na štop obiskat. Uspelo mi je priti do Šebrelj in našla sem ga pred hišo, sedel je s svakom, sestro in Anico. Povabili so me v hišo in tam sem videla na steni zanimiv hišni red, ki da velja tudi za vlomilce. Zaupala sem jim, da želim peš čez Šebreljski vrh na Oblakov vrh. Svak mi je to odločno odsvetoval, a Otmar je bil nad mojo idejo navdušen in mi je dal natančna navodila. Srečno sem prehodila to dolgo pot in celo, čeprav je bil avgust, pri neki samotni kmetiji dobila češnje. Spustila sem se na Oblakov vrh in prehodila pol Kanomlje, dokler nisem dobila štopa za Vipavo. Moja krava je odločno protestirala.

Ko je Otmar umrl, sem večkrat poštopala na njegov grob – a ni bilo nedelje, da ne bi našla tam Vipavca ali Podražana. Ko sem prišla v Dom, nisem mogla več tako daleč. A sem se začela dopisovati z uvoženo planinko Marjetko Štrukelj iz Medvod in sem ji zaupala, da želim na Otmarjev grob. Lepega aprilskega delavnika je prišla po mene v Dom. Podale smo se z njenim avtom čez Idrijo, na Želinu sva si privoščili kavico in čudovit mir, ter čez Stopnik prišle na Šebrelje. Vedno sem šla do pokopališča peš, zato sva z avtom malo zapleli med šebreljske hiše, a so nas prijazni domačini napotili na žegen. Tam počiva naš Otmar pri svojih starših. V bližini je pokopan tudi alpinist Svetičič. Seveda so nam prijazni domačini pokazali tudi pot do Otmarjeve rojstne hiše – a sestre in svaka ni bilo doma, verjetno sta bila pri vnukih. Podali sva se na Šebreljski vrh, od koder je čudovit razgled ne le na Alpe, ampak na vso šebreljsko planoto. Hoteli sva čez Oblakov vrh v Kanomljo – a sva naleteli na spravilo lesa. Zato sva se raje ustavili pri sicer zaprti, a zelo lepi lovski koči. Tabla nam je povedala, da ima celo apartma.

Ga. Nada ob Otmarjevem grobu v Šebreljah

Vrnili sva se v Šebrelje in šli do cerkve sv. Ivana, ki je nad *Divjimi babami*. Saj sva tudi medve malo divji babi, a tako daleč si nisva upali. Občudovali sva fresko Mojzesa na cerkvi – ponavadi je na cerkvah slikan sv. Krištof. Res je zanimiv. Ob cerkvi je celo klopica in montažni bife. Spustili sva se v Trebušo in potem na Čepovan – kakšne ceste!, kakšni razgledi, kakšni predori, vsekani v živo skalo. Med Čepovanom in Lokvami sva našli še zaplate snega, čeprav je bilo zelo toplo. Ob Lokvi naju je pot peljala na Predmejo, kjer sva občudovali spomenik *Mati gora*. Marjetki sem povedala, da je na Reki na enem trgu ravno tako spomenik – mlekarici. Iz okolice so do pred šestdesetimi leti hodile vsak dan v doma narejenih copatah, imele so na hrbtu oprtni koš, poln kangel z mlekom in v roki litrsko merico. Spustili sva se v Ajdovščino po Resljevi cesti skozi Lokavec. Pojdimo povasovat v mladinski center, saj je tam TIC in bova dobili vse informacije. V hiši mladih sva se usedli k zasluženi kavici, prijazni točaj nama je zaupal, da je TIC v Ajdovščini. Nisem mu preveč verjela – počakajte, Marjetka, se prepričam. Najprej sem zavila na *sekretarijat*, ki je uniseks (za samce in samice). Ima pa zelo zanimivo opozorilo, slovensko in angleško. V školjko da ne bi metali vložkov, tamponov, mobitelov in ljubezenskih pisem. Po hodniku naprej je bila zelo lepa razstava akvarelov raznih divjih ptic in rož. Potem – ne da bi na vratih pisalo, kaj je – velika veža in ob steni police z mnogimi lepimi prospekti in zgibankami. Poklicala sem Marjetko. Odkrili sva celo pisarno, kjer sta kraljevali dve dekleti. Prospektov sva si nabrali jaz za pol Doma, ona pa za pol Medvod. Pametnega načrta mesta Ajdovščine niso imeli. Pač, kdor vpraša, daleč pride, a z avtom je res nerodno loviti ulice po izpraševanju. No, k izviru Hublja so nas tudi napotili.

Vsa čast Hublju, ampak jaz imam vseeno rajši našo Podskalo in Podfarovž. Vsaj ni tako odet v beton. Marjeta, vam pa hvala za lepo doživetje.

Nada Kostanjevic

Vrline starosti

»Kako lepo pristaja sivi glavi razsodnost, starim, da znajo svetovati. Kako lepo pristaja starcem modrost in nasvet. Venec starcev je bogata izkušnja, njihov ponos pa strah Gospodov.«

Starozavezni prerok Sirah nam lepo opiše kreposti starosti. Vrline starosti so namreč potrebne, da starost uspe. Če se v starosti osvobodimo svojega ega, vidimo stvari takšne, kakršne dejansko so, znamo jasno presojati in dobro svetovati. Zaradi številnih življenjskih izkušenj vidimo globlje in dlje.

Prerok Izaija našteje odločilne kreposti: modrost, razmislek in nasvet. Vse so darovi Svetega Duha (prim. Iz 11, 2), ki je potreben, da postanemo resnično modri, preudarni in da dobimo vpogled v globoke povezave sveta in človeškega življenja. Te kreposti so blagoslov za vso družbo.

Mirnost

Mirnost pomeni, da pustimo stvari takšne, kakršne so. Ljudi mirno opazujemo, brez želje, da bi jim morali spreminjati. Mirnost je povezana s strpnostjo. Če v starosti mirno gledamo na svoje življenje, če se mu ne prepuščamo z obupom, temveč polni zaupanja, tudi drugim pustimo, da so takšni, kakršni so. Dovolimo jim, da so krhki in nepopolni, jih ne ocenjujemo in obsojamo. Skratka, mirno sprejemamo drugačnost. Mirnost potrebuje čas. Tu ni hitenja. Čas nam je podarjen, zato se osvobodimo pritiska, da je vse treba opraviti kar najhitreje.

Potrpljenje

Če smo mirni, smo tudi potrpežljivi. S seboj in z drugimi. Če smo zdržali življenje z vsemi tegobami v potrpežljivosti, smo postali trdni in v nas se naseli upanje v to, kar nas čaka. Sveti Pavel v Pismu Rimljanom pravi: «... Saj vemo, da stiska rodi potrpljenje, potrpljenje preizkušenost, preizkušenost upanje.» Potrpljenje je krepost sobivanja. Za to, da lahko v miru živimo drug z drugim, je potrebno potrpljenje. Na starost se moramo posloviti od gotovosti in trdnosti ter se naučiti, kako prenašati samega sebe in druge. Hermann Hesse opisuje krepost potrpljenja takole: «...toliko večja postaja naša sposobnost, da opazujemo življenje narave in drugih ljudi, mu prisluhnemo, mu pustimo, da brez kritike in z vedno novim čudenjem drsi mimo nas, včasih s sočutjem in tihim obžalovanjem, včasih s smehom, z radostjo, s humorjem...» To pomeni, da prenehamo soditi in prepovedovati.

Krotkost

Krotkost je krona starih ljudi, je blagost do ljudi in stvari v okolju. Na starost zberemo v svojih spominih vse svoje življenje in ga izročimo Bogu, da se vse tisto, kar ga sestavlja, med seboj ne bi več bojevalo, ampak bi z Bogom postalo eno. Ne bomo jih obsojali. Potem, ko vse svoje življenje izročimo Bogu, postanemo krotki, izžarevamo milino in spokojnost. V naši bližini tudi drugi spoznavajo svoje notranje bogastvo. Za Mojzesa pravi Evagrij Pontski, da je bil najbolj krotak izmed vseh ljudi. Krotki ne sodijo in ne obsojajo. Jezus nam govori: «...in učite se od mene, ker sem krotak in v srcu ponižen...»

Svoboda

Ker smo stari, nam ni treba več ravnati po pričakovanju drugih. Smemo povedati svoje mnenje, ne da bi se dokazovali ali opravičevali. Smemo povedati, kaj mislimo in čutimo. Ta neodvisnost vodi k večji svobodi. Seveda je treba paziti, da ne bi zapadli v trmoglavost. Svoboda je namreč v tem, da si dovolimo biti takšni, kakršni smo. Resnično svobodni starci smejo in morajo opozarjati na napačne umeritve. Takšna svoboda je lahko blagoslov za družbo.

Hvaležnost

Znova se moramo naučiti biti hvaležni za to, kar smo prejeli, in spoznati, da hvaležnost daje občutek sreče. »Hvaležnost ogreje srce in ga odpre za dobra čustva«, pravi F. Riemann. Hvaležen človek se zaveda, da mu je vsak dan podarjen. Vidi to, kar je v življenju dragoceno in je za to hvaležen. Je osnovni pogoj za skupnost, za sozvočje src. V hvaležnem spominu nam ostane vse, kar je lepo in dobro, kot notranji zaklad. Niti bolečina niti osamljenost nam tega ne moreta vzeti. Kajti, če se spominjamo s hvaležnostjo, moremo živeti svojo samoto in vedno najdemo kaj, za kar smo lahko hvaležni, tudi takrat, ko nam ne gre dobro ali nas pestijo bolezni.

Ljubezen

F. Riemann: «Če obstaja po eni strani velika nevarnost, da v starosti postanemo sebični, da mislimo samo še nase, pa po drugi strani obstaja možnost za novo sposobnost za ljubezen, pogojena s tem, da sami sebi nismo več tako pomembni, da se nam ni več treba jemati tako resno...» Ko o sebi ne mislimo več, da smo zelo pomembni, preprosto samo še ljubimo. Iz nas se pretaka ljubezen na vse in vsakogar. Obrazi so stari in zgubani, pa vendar izžarevajo ljubezen, ki ni hlinjena ali prisiljena. Če smo v življenju ljubili in se naučili ljubiti lastno življenje, smo sami postali ljubezen. Prav za nas veljajo Pavlove besede: »Ljubezen vse prenaša, vse veruje, vse upa, vse prestane.« (1Kor 13,7)

*Vipavski maturanti leta 1956 z
ajdovske gimnazije: pok. Milka
Rodman, Jurij Ferjančič in
Nevanka Rijavec*

*Po knjigi Anselma Grüna Visoka umetnost staranja
povzela Nevenka Rijavec*

ZA RAZVEDRILLO

50 LETNI ODTIS CENTRA V VIPAVI

	SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL			NEKDANJI AVSTRUSKI SMUČAR, MARIO	VELETOK NA INDIJSKI PODCELINI	HISNA, PARCELNA, TELE- FONSKA, KLICNA ...	MOLITEV NA KONCU SPOVEDI	PERSONA		
	IME PREKMURSKEGA PISATELJA KRANJCA									
	LASTNOST NEENAKEGA									
	MESTO V FRANCIJI								HIMALAJSKA KOZA	
						PRIPOMOČEK ZA PRIVABLJANJE ŽIVALI				
						PROSTOR ZA DIRKE				
	EMA MARC	KOSITER								
		MESTO NA MAĐARSKEM OB MEJI S SLOV			NEKDANJA JUGO- SLOVANSKA DENARNA ENOTA					
LETALSKI ALI LADJSKI VIAK, PROPELER					TILEN, EGIDIJ			EDEN NAVPLIV- NEJŠIH KITAIJSKIH FILOZOFOV	GOZDNA ČISTINA	
PRI- POMOČEK ZA MERJENJE NA STRELNEM OROŽJU					HLOD ZA NA ŽAGO					
					ČLENASTA ŽIVAL					
	KEMIJ, ZNAK ZA NIKELJ							ENAKA SAMOGLAS,		
	SIMON PREMRL				ATEK, OČL TATA			BAT, TOLKAČ		
OKRAJŠANO TUJE MOŠKO IME, STUART					STRAST, POŽELNJE			DEL CELOTE		
					ZAČETEK ABECEDE			JOŽE TROŠT		
ŽENSKA, KI PIŠE ROMANE, NOVELE, POVESTI										
	ORGANIST, ORGLAVEC	VIDA BARIČ			VEČ NITI					
		JUNAK FRANC. EPA			ZLAHTNI PLIN					
PRIPADNIK LJUDSTVA ORJEV					KLUB AJDOVSKIH ŠTUDENTOV		MORALNOST, NRAVNOST, ETIKA	NEKDANJA UPRAVNA ENOTA	ŠPANSKA ZNAMKA AVTO- MOBILOV	SVOJE- GLAVOST
NASILNA TATVINA					POGUM, ODLOČNOST					
					PRIPRAVA ZA SEJANJE MOKE					
ROKAVICE IZ KOŽJE ALI OVČJE KOŽE						HRV. PEVKA, KSENJA				
						JAP. ISKALKA BIŠEROV				
(SNEŽNI) PLAZ						IME ARMENSKE- GA SKADAT. HAČA- TURJANA				
STROKOV- NJAK ZA ANATOMIJO						SANITETNI MATERIAL				
RIBIŠKA DRUŽINA			OSEBNI ZAIMEK			ZAPOREDNI ČRKI NAŠE ABECEDE				

Rešitev iz 112. številke VG

Vodoravno: pokal, Paloma, on, nos, lojtra, CSKA, Uran, Devin, Gal, Irenca, bik, akt, trasa, neenakost, Evgenij, Atanasov, Tajo, skoba, oro, TO, LČ, požarni zid, omela, vino, lafeta, car, ata, Ag, ara.

Navpično: Diane, Topola, cerkev, aromat, svetega jožefa, kin, neto, Ale, Polanc, Ana, trata, pano, Atkinson, AG, ol, jug, rojak, IV, kontrabas, solzica, amoralist, občinar, Lasan, Ka, Va, Dora.

Zahvala

Mercator s svojim delom vsak dan dokazuje, da je najboljši sosed našim kupcem. Dobro prakso vsakodnevnega sosedskega povezovanja smo obeležili z aktivnostjo »ŽIVIJO SOSED«, ki je potekal 26. maja 2015 ob 10:30 pred Mercatorjevim marketom v Vipavi.

Sosedskega druženja so se udeležili kupci, sosedje in Otroški vrtec iz Vipave, ki so svojim prisrčnim nastopom obeležili sosedsko srečanje.

Z najlepšimi željami, market Vipava.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.4.2015 DO 30.6.2015

Artač Marija	Slap	20 €
Bizjak Neva	Vrhopolje	10 €
Blažič Marjanca	Švedska	50 €
Clemenž Majda	Ljubljana	10 €
Dolenc Branko	Kanal	20 €
Fabčič Silvo	Kosovelova	20 €
Gomizelj Magda	Šempeter	30 €
Hrovatin Albert	Koper	25 €
Kogoj Valentina	Budanje	20 €
Koren Danijel	Ajdovščina	20 €
Kukar Stanislava	Ljubljana	50 €
Malik Klemen	Slap	10 €
Mikuž Ema	Budanje	20 €
Nabergoj Franka	Vipava	30 €
NN	Budanje	10 €
Prelec Marija	Ljubljana	100 €
Štekar Marija	Slap	10 €

Skupaj		455 €

Našim zvestim donatorjem, ki podpirate izdajanje glasila VG, se najlepše zahvaljujemo. Vsi, ki bi še želeli prejemati glasilo VG, pošljite svoje prispevke na TRR Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS. Prispevek za številko znaša 5€.

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JULIJ 2015
700 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Peter Skapin in Polona Puc - lektorica

Naslednja številka bo izšla predvidoma septembra 2015. Vljudno prosimo vse, ki bi radi kaj zapisali za naše glasilo, da svoje prispevke pošljete najkasneje do 10. septembra 2015 na elektronski naslov: vipavski.glas@gmail.com.

Za vse informacije lahko pokličete na tel. št. (05) 366 50 68 (Gizela) ali (05) 366 50 98 (Magda).

Tisk: Papirna galanterija Sedmak Ajdovščina

VSEBINA

Iz naše preteklosti

Ob 70-letnici konca druge svetovne vojne

Fašizem in nacizem z roko v roki	stran 1
Velika dežela	stran 5

Ob 100-letnici soške fronte

Prva svetovna vojna in življenje v zaledju	stran 8
Najiminitnejši Adlešičan	stran 11

Spomini

Moja tretja zgodba	stran 12
Moji spomini	stran 14
Očetove poročne hlače	stran 14
Iz šolske povojne zgodovine	stran 15

Predstavljamo vam

Franc Saleški Krašna, 'Primožev gospod iz Budanj'	stran 16
France Batjel, 2. del	stran 17

Iz naše Občine

Praznovanje občinskega praznika v Vipavi	stran 21
Priznanja Občine Vipava za leto 2015	stran 22
Zahvala	stran 24
Vipava kot zgled in vabilo	stran 24

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV

Zaključna prireditev Škofijske gimnazije Vipava	stran 25
---	----------

Iz OŠ

Še eno šolsko leto je minilo	stran 27
------------------------------------	----------

Iz CIRIUS-a

Cirius Vipava pušča odtise že 50 let	stran 30
Otvoritev festivala Pustimo odtis	stran 31
Literarno-glasbeni večer v Lanthierjevem dvorcu v Vipavi	stran 32
Koncert z dobrodelno noto	stran 33
PDUO – Program dodatnega usposabljanja odraslih	stran 33
Postani moj prijatelj	stran 34
12. regijske igre specialne olimpijade - MATP	stran 35

Iz društev

Iz Lavričeve knjižnice

Sladek večer v Vipavski knjižnici	stran 36
---	----------

Iz naše župnije

Slovesnost v cerkvi Marije tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi	stran 37
Ob letu osorej	stran 37
Župnijsko romanje na Poljsko	stran 39

Za dom in družino

Malo romanje, malo izlet	stran 41
Vrline starosti	stran 42

Za razvedrilo

Križanka	stran 43
----------------	----------

Lavričeva knjižnica Vipava
Beblerjeva 17

Ajdovščina

sp-dom 908(497.4)V

VIPAVSKI

2015

352.9(497.4 Vipava)

0165409,113

COBISS •

